

К. Курган
88
0130

Легіон імени Симона Петлюри — Антикомуністичне Об'єднання Кол. Війсьовиків Сов. Армії
Ukrainian Antikommunistic Organization of former soldiers and officers of the Soviet Army

ШТУРМ

Військово-політичний журнал ЛЕГІОНУ імени СИМОНА ПЕТЛЮРИ

ВЕЛИКДЕНЬ 1954,
Ч. 3-4 (11-12)
Рік видання 3-й

М. Камінницький

Воскресний дзвін

То не тавки, не гармати,
Й не „катюші“ рокотять,
А воскресний дзвін голосить
Всім народам благодать.

Слухай чуйно! Дзвін воскресний
В цей великий, світлий день
Шле тобі привіт сердечний,
Від братів з чужих земель.

Від товаришів по зброї,
Що з'єднались в Леґіон
Всебезсмертного Петлюри, —
Нанести Москві розгром.

Гей, ви, друзі бойовії!
Друзі в сірих шенелях,
Що вам доля не судила
Стать під рідний волі стяг.

Гей ви браття молодії!
України пишний цвіт,
Вже не довго вам в неволі
Коротать свій юний вік!

Подивись! — весна окуви
Розірвала ледяні,
Готуй зброю! — Так воскресний
Дзвін наказує Тобі.

Всіх наших читачів, уповноважених і кольпортерів сердечно поздоровляємо з Світлим днем Христового Воскресіння й посилаємо наше традиційне:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Легіон імени Симона Петлюри — Антикомуністичне Об'єднання Кол. Військовиків Сов. Армії

ШТУРМ

Військово-політичний журнал ЛЕГІОНУ імени СИМОНА ПЕТЛЮРИ

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Великодня ніч... Зорі мерехтять в височині... Ті зорі, що привели волхвів на поклін до колиски народженого Богочоловіка. У цю ніч його тіло мертво, розп'яте на хресті під зойки й галас розгойданої людської юрби. Усі відсахнулись від Ісуса Христа. Розпач і страх охопив слабкодушких і маловірів.

І тільки міцні серцем і духом учні Ісуса Христа та невеликий гурток його друзів, усі ті, що їх серця палають невгасимою новою вірою, переконані в невмиручість Христа-Бога і Чоловіка і вірують в Його Воскресіння.

І Воскресіння прийшло. На третій день Життя перемогло смерть, Віра — зневір'я, смуток обернувся на радість. Воскресіння Ісуса Христа прийшло в славі світла нового дня, що повстав над нашим світом і триває ось уже два тисячоліття.

Люди нашої планети святкують Христове Воскресіння як свято здійснення своїх найсвятіших бажань і прагнень, як свято перемоги усього світлого радісного й життєвого. Люди однаково радіють цьому дню і в часи свого лихоліття, і за найбільших падінь.

Український народ за тисячеліття свого історичного існування, як і інші, усі без винятку народи світу, знав і свої кращі часи піднесення й радощів, і часи свого падіння й нещастя, коли довгими роками, десятиліттями, віками, в глибині своєї душі нагромаджував нові сили, своєю енергією й волею готував кращі дні. Ми знаємо сповнені безмежної радості, завзяття й веселощів великодні святкові звичаї часів Київської Держави, коли наш народ вільно і незалежно йшов своїм власним шляхом по великих безмежних просторах усесвітньої історії. Ми згадуємо соняшну жиггерадісність, оптимізм і веселощі наших недавніх предків-запорожців і їхні великодні святкування, сповнені почуття гідності власного повноцінного життя, вільної творчості, розуміння мети й свого становища, спертого на власні сили й могутність.

І ми знаємо сумні часи татарського лихоліття, часи польського підбою й часи, чи не найстрашніші, мабуть, у всій нашій історії, — московської неволі-білої чи червоної, однаково. Але ми знаємо, що наш народ і в ці страшні часи завжди зустрічав Великодне свято з християнською радістю і певністю того, що часи лихоліття, які, б вони не були тяжкі, минуть і що прийде наше Воскресіння.

Цьогорічне свято Христового Воскресіння українська нація і ми що тут на чужині становимо частину нашого народу, частину його бойових кадрів, зустрічаємо в умовах, коли людство виразно й недвозначно зайняло позиції на двох різних боках барикад! На одному боці всі ті, хто за волю й демократію, за людські права й вільне життя людини й народів. По другому — ті, деспоти, а з ними й іуда, що змагаються до тоталітарних режимів, знущання з людини й національного гноблення багатьох народів, усі ті, що прагнуть свій тоталітарно-деспотичний режим поширити на весь світ.

Співвідношення сил по цих обох барикадах, ураховуючи й сили українського народу, що героїчно бореться проти московсько-комуністичної деспотії, завжди буде на користь поневолених народів, на користь їхнього Воскресіння.

Наше українське Воскресіння прийде. Воно прийде, бо нам наповненні серця й душі українського народу. Воно проходить через муки й тортури, через криваву боротьбу українського народу, але прийде. Знайдуться слабкодухи, маловіри й навіть боягузи й зрадники іуда, що відсахнуться від своєї Матері-Україна, в тяжку для неї годину, але це все буде ніщо в порівнянні з українським народом, що палає безмежною вірою в свою перемогу, у Воскресіння своєї волі й незалежності.

І тому з глибокою вірою в наше національне Воскресіння, в наше майбуття ми й сьогодні з чистим серцем і відкритою душею, споглядаючи наслідки нашої праці і тут на еміграції, і там, на Батьківщині, — ми всі з вірою й надією, як християни промовляємо проречисті святі слова:

**ХРИСТОС ВОСКРЕС!
ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!**

Мажор В. ГРИГОРЕНКО

Підсумки берлінської конференції і перспективи „політики визволення“

Деякі пропагандивні трюки кремлівських вельмож (після смерті Сталіна), що кваліфікуються на заході, як „далекойдучі потягнення у внутрішній і зовнішній політиці советського уряду“, привернули увагу високих політиків США, В. Британії, Франції і др. країн, що так прагнуть до збереження миру й розвитку нормальних стосунків між всіма країнами світу.

Вже на „маленковській провесні“ появився був „Дух Льюкарно“, що 30 років тому назад літав над землею й заспокоював європейські народи, але швидко вивітрився й на зміну йому прийшла друга світова війна. Пізніше „весна Маленкова“ викликала цілий ряд зустрічей високих політиків західнодемократичних країн в справах міжнародної політики та привела до бермудської і берлінської конференцій.

Остання берлінська конференція міністрів США, В. Британії, Франції і Советського Союзу, була подія не аби якої ваги. На ній була прикована увага всього світу. На неї розраховували, як на чинник, що покладе край всім недорозумінням в світі. З особливою увагою слідували за перебігом цієї конференції народи Німеччини й Австрії, що прагнуть до своєї самостійності й суверенності.

Та сподівання народів не виправдались. Берлінська конференція закінчилась без реальних наслідків, як для німців і австрійців так і для світових потуг. Не вдаючись в подробиці перебігу цієї конференції, можемо ствердити лише той факт, що вона закінчилась вирішенням не тих справ, з яких почалась, а зовсім інших. Замість вирішення проблеми майбутнього Німеччини й Австрії, Молотов повіз з собою в Москву рішення про скликання женецької конференції, що не мало нічого спільного з берлінськими перетрактаціями. Замість Німеччини й Австрії на міжнародню арену висунуто Китайську Народню Республіку та її участь в майбутній женецькій конференції. Советська преса („Ізвестія“ за 28.2.54.), коментуючи перебіг берлінської конференції, підкреслює найбільші її досягнення в тому, що вона фактично визнала червоний Китай, як велику державу, що їй призначена участь у вирішенні складних міжнародних проблем. Не тяжко передбачити, як будуть вирішуватись міжнародні проблеми, коли за круглим столом, поруч з дипломатами США, В. Британії і Франції будуть сидіти, крім советських, ще й китайські агресори. Але це належить до справ майбутніх.

Проте берлінська конференція, подри всіх невдач, що їх мали західні дипломати, під оглядом перспектив визвольної боротьби, закінчилась з великим успіхом. Успіх цей полягає насамперед в тому, що західнодемократичний світ зайвий раз переконався, що жодної зміни в політиці Кремля не існує, що Сталін хоч і помер, але агресивна його політика живе, що й з сучасним Кремлем можна розмовляти лише маючи за собою потрібну військову силу.

Берлінська конференція внесла повну ясність в політичні думки західнодемократичних

дипломатів і насторожила їх до серйозних дій в справі об'єднання всіх демократичних сил світу на боротьбу проти московсько-комуністичної загрози. Західнодемократичний світ повинен знати й пам'ятати одне: Советський Союз, в силу своєї системи, не може йти на які будь-які поступки, бо вони викликали б крах всієї будови комуністичної диктатури. Відмова Кремля від Східної Німеччини й Австрії означала б, не тільки втрату советами стратегічних об'єктів на заході Європи, але й втрату своєї Східної Європи, що не могло б не відбитись на погіршення внутрішнього стану всього Советського Союзу. Навіть така невинна справа, як вільні вибори в обох частинах Німеччини, не могла бути прийнята Молотовим на конференції. Вільні вибори для Німеччини, — то тоді чому й не для Румунії, Угорщини, Польщі, Болгарії, Чехо-Словаччини? Чому тоді й не для України, Білорусі, Грузії і т.д.? Тому, що „нова політика“ Кремля, то та сама стара політика орієнтації на світову революцію, на дії, щоб цю революцію спровокувати й викликати. По правді сказати, ми не бачили можливостей порозуміння між Сходом і Заходом. Ми ніколи не розчаровувались, бо й не очаровувались „маленковською весною“. Ми ніколи не чекали і не чекаємо на мирне розв'язання проблеми миру. Ми переконані, що мир в усьому світі вирішать гармати, танки й літаки, що будуть застосовані проти комуністичної імперії для її остаточного знищення. Ми в цьому переконані... Таких переконань ми були до й після берлінської конференції. З такими переконаннями ми будемо слідувати й за майбутньою женецькою конференцією.

А тим часом „Дух Льюкарно“ і кампанія підготовки до бермудської і берлінської конференцій заглушили, а може й загнали на довгий відпочинок широковіщуваний „Дух“ американської „політики визволення“, що вилетів від республіканців і кружляв над поневоленими народами Советського Союзу та збуджував у них надію й волю до боротьби.

Не думаємо, щоб цей „Дух“ не повернувся на своє місце й не набув законного права в світі. Ми, військовики скоріше належемо до оптимістів щодо майбутньої збройної боротьби з московсько-комуністичною імперією й свій оптимізм обгрунтовуємо більше як чвертьстолітнім досвідом перебування в Советському Союзі, що нам дало можливість в деталях знати силу й міць та слабкість і безсилля цієї тюрми народів.

Ми віримо в сили поневолених народів, віримо в силу й свого поневоленого народу й на ці сили орієнтуємось в нашій визвольній боротьбі. Але ми свідомі й того, що в сучасній внутрішній ситуації і в сучасних міжнародних обставинах поневолені народи Советського Союзу не в стані підняти прапор революційно-визвольної боротьби, щоб звільнитись від окупанта. Прискорити збройну революційно-визвольну боротьбу поневолених народів в Советському

Союзи можуть тільки такі обставини, коли всі поневолені народи будуть одягнені в сірі солдатські шенелі й матимуть зброю в руках. Такі обставини були в 1914-1918 рр., що привели до революції і розвалу царської імперії і побудови на її руїнах вільних і незалежних національних держав, в тому числі й Української Народної Республіки. Такі були обставини й в 1941 р., коли 5-ти мільйонна советська армія, що складалася з поневолених народів, готова повернути зброю проти московськокомуністичного ворога, але перед нею був не кращий ворог — гітлерівський фашизм, і багнети були встромлені в землю. Такими зручними обставинами в майбутньому буде III-тя світова війна. А вона таки буде, хоч якби її не хотіли народи західнодемократичного світу, хоч якби її не відсовували різні „духи“ і міжнародні конференції.

І саме тому, що III-тя світова війна щодалі, то більше наближається, „Дух“ американської „політики визволення“ може відограти не аби яку роль у психологічній підготові народів до активної визвольної боротьби. Тому ми радо бажали б, щоб той „Дух“ американської „політики визволення“, що десь там захований чи законсервований, був випущений на волю й літав над уярмленими народами Советського Союзу, збуджуючи у них віру й волю до боротьби. Американська „політика визволення“ це справді велика русійна сила, що може принести багато користі як поневоленим народам, так і всьому західнодемократичному світові. Вона може спричинитись до заощадження частини того моря крові, що проллється в майбутній III-ій світовій війні. Вона збереже мільйонам американських вояків життя в майбутньому збройному конфлікті з комуністичною імперією, бо напевно завоює симпатії до американського народу в масах поневолених народів, що так само будуть тримати зброю в своїх руках і повернуть її проти комунізму.

Американська „політика визволення“ це сильна зброя в психологічній війні проти московськокомуністичної імперії і важливий фактор в підготові поневолених народів до збройної революційновизвольної боротьби. Таку політику ми щиро вітаємо й будемо її всіма силами й засобами підтримувати. Потрібно тільки, щоб вона постійно діяла, щоб їй не заважали й не припиняли її жодні конференції, навіть такі важливі, як остання — берлінська конференція.

* * *

Говорячи про американську „політику визволення“ не можемо обминути той факт, що деякі чинники американської зовнішньої політики невідповідно або не ясно її трактують. Віримо, щоб геній Вашингтона, що визволив колись американців з під колоніального гніту, керує тепер американською зовнішньою політикою в справі визволення поневолених народів і тому під американською формулою „визволення“ ми розуміємо національне визволення, себ то повернення поневоленим народам їх державної суверенності, що була потоптана в 1920-21 рр. окупантом. Проте американський офіційний, хоч і „приватний“ чинник зовнішньої політики, що носить назву — Американський Комітет Визволення від Большевизму

(АКВБ), в своїх офіційних деклараціях і в програмі не подає точного окреслення політики визволення. І навіть в деяких своїх діях проповідує відому доктрину „непредрешенства“, або „плебесциту“ і цим дає повод до фальшування російськими реакціонерами дійсного стану речей, що заіснував після розвалу російської імперії в 1917-1918 рр. І це в свою чергу викликає незадоволення й навіть обурення в колах національно-визвольних рухів і стоїть на перешкоді до створення єдиного міжнародного антикомуністичного фронту боротьби. Наші американські друзі по антикомуністичній боротьбі вважають, що їхня офіційна політика „розчеплення Советського Союзу“ викличе з боку російського народу незадоволення і поставить його у ворожий табір супроти Сполучених Штатів Америки й цим зміцнить позиції Кремля. На це ми можемо з повною сміливістю відповісти: Росіяни (російські робітники й селяни), що мають свою самостійну державу у формі РСФСР, вважають, що й всі інші народи ССРСР, як то: Українці, Білоруси, Грузини, Узбеки, Туркмени і т.д., мають свої самостійні держави: УССР, БССР, ГССР, Уз. ССР, ТССР і т.д., що об'єднані в Советський Союз.

Такого поняття, того фальшування дійсних фактів і дійсних речей, що існують в реакційних колах російської еміграції, — там в ССРСР не існує. Інша справа, що ці національні союзні республіки поневолені московськокомуністичним режимом, що об'єднує навколо себе російськокомуністичних імперіялістів всіх гатунків, в тому числі й, духово, об'єднує, російськоєдиноділамську еміграцію. Інша справа, що там в ССРСР панує культ „старшого брата“, існує терор, рабство, національне і соціальне поневолення, але все це існує не на якихось абстрактних теренах, а в національних республіках. Саме в національних республіках існує той жахливий терор, те жахливе поневолення народів ССРСР. А його здійснюють не російські робітники й селяне, а російськокомуністичні імперіялісти, що об'єднані в КПСС. І визволити народи ССРСР треба не від республік, що воли їх здобули в кровавій боротьбі, а від окупанта, від московськокомуністичних імперіялістів. Українська нація і український народ, Білоруська нація і білоруський народ, чи Грузинська нація і грузинський народ і т.д. це не якісь там абстракції чи географічні поняття, а державні нації, що жили цілі віки своїм державним життям, а потім були окуповані й поневолені і знову були відроджені, як державні нації і, нарешті поневолені, але зберегли, де-юре, свою національну самостійність. Україна та Білорусь належать тепер до ОН. Чи не смішною, не шкідливою, з точки зору антикомуністичної боротьби, виглядає формула „непредрешенства“ або „плебесциту“, як що урахувати ще й те, що Україна й Білорусь належать до Організації Об'єднаних Націй? Ми привели ці істини й факти, щоб ствердити всю абсурдність згаданих формул, що їх складають російські єдиноділамські кола й підносять на щит, як готовий рецепт розв'язки „національного питання“, після повалення комуністичної імперії.

(Закінчення на 8-ій сторінці)

А. Г. АЛЕКСАНДСЬКИЙ
К. Член Держав. Думи від
Петрограда и Кронштадту

Війна й політика

„Штурмовики“, як показує саме їх ім'я, людя військові. Але військова справа й політика щільно пов'язані між собою. І має рацію той знаменитий військовий письменник, що сказав: „війна є продовження політики, іншими засобами“. Цю формулу любив повторювати в своїх писаннях, по військових справах, Фрідріх Енгельс, а з ним і Ленін, що в цих питаннях раїська наслідував Енгельса.

Коли „війна“ й „політика“ розходяться одна з другою, то навіть добре підготована війна технічно, але погано-політично, закінчується поразкою. Це повністю підтверджує досвід громадянської війни в Росії, після большевицького перевороту. Коли „білогвардійські генерали“ програли свою війну проти большевиків, то це пояснюється в значній мірі тим, що їх „політика“ була більше ніж непридатна до соціальних обставин, в яких вони воювали й котрих вони, по суті не розуміли, як це виявилось, наприклад, в горезвісному аграрному декреті ген. Денікіна, що не зміг зрозуміти тієї простої істини, що в боротьбі проти большевиків він мусів би шукати опори в селянських масах, а не в своскорисливому оточенні дворян-поміщиків. Другим яскравим і вже загальновідомим прикладом нікчемної політики того ж Денікіна була його антидемократична, щоб не сказати більше, позиція в національному питанні, що приводила до того, що він, по суті сам створював для своєї армії вороже їй зацілля. Коли я звертаю увагу на це, то інколи мені говорять: — але ж і керівники національних рухів того часу також робили політичні помилки. — Так, робили, — відповідаю я, — але не моя справа займатися дослідженням цих помилок. Я росіянин, (в оригіналі-руській). Моя справа критикувати своїх, а не чужих. В цьому відношенні я зовсім погоджуюсь з Леніном, що колись сказав „справжній революціонер повинен критикувати перш за все свій уряд, бо той, хто критикує тільки чужі уряди не є революціонер, а вузькообмежений буржуазний шовініст“. І мені глибоко противний шовінізм советських ура-патріотів і підлабузників, але й ще більше противний шовінізм їх сучасних підспівачів і підголосків серед еміграції, що впали у великодержавний ура-потриотизм і сіють ворожечу між росіянами і не росіянами, замість того, щоб об'єднати їх для дій проти спільного ворога й готувати вже тепер ґрунт для мирного співжиття визволених народів ССРСР. Досвід останньої світової війни (чи останньої? — хто знає) також довів справедливості знаменитої формули співвідношення між „війною“ і „політикою“. І справді, Гітлер програв війну в ССРСР не просто у військовому розумінні, а перш за все в розумінні політичному. Уявіть собі, що замість цього мегаломана й його тупоголових Розенбертів, що розглядали всіх нас, росіян, українців, білорусів і всіх інших обивателів ССРСР, як звичайний „гній для удобрювання німецької культури“, політикою німців під час війни керували б трохи розумніші люди й замість загального поневолення, вони дали б, наприклад, українцям можливість для здійснення своєї національної і державної самостійності із своїм національним урядом, своєю національною армією і т.д. і що така ж „політика“ була б застосована в Білорусії, рівно ж і в російських областях, що були окуповані німцями, замість того, що робили Розенберти і Ко заміняти чекістів-гестаповцями, совкомісарів-гауляйтерами і советських голів колхозів-гітлеровськими інтендантами. Розвиток подій був би зовсім інший. Можливо і навіть імовірно, що при цих умовах, Німеччина була б внаслідок переможенена альянтами (як це було в першу світову війну), але в усякому разі большевицької диктатури не залишилось би і в згадці і сучасна

Європа, а з нею й сама Німеччина не перебувала б під постійним Дамокловим мечем загрози советської агресії.

Там моїм читачам, що особливо цікавляться проблемами зв'язку і взаємин між „війною“ й „політикою“, я раджу ознайомитись з советською військовою доктриною, в тому вигляді, як вона викладена в працях Фрунзе і його учнів. Суть цієї доктрини така: у випадку збройного конфлікту між ССРСР і якою будь іншою країною, — советське командування повинно провадити війну не тільки власними силами своєї армії, але й також і силами „революційних резервів советської армії поза кордонами ССРСР“. Ці „революційні резерви сов армії“ що перебувають поза межами ССРСР“ суть — комуністичні партії (секції Комінтерна, сьогодні Комінформа), профспілки, що перебувають під впливом комуністів, жіночі, юнацькі, спортові, селянські та інші організації, керовані комуністами, рівно ж і паціфські організації, що створені ними для послаблення морального стану й „військового духу“ народних мас „в буржуазних країнах“. До цих „потенціальних резервів“ сов. армії поза кордонами ССРСР належать також різні національні групи претевдентського характеру, а особливо, „національно-революційні рухи в колоніальних і напівколоніальних країнах“. До останніх большевики відносять, наприклад, країни латвійської Америки, арабські країни і т.д.).

Наскільки виразно ставиться советськими стратегами питання про використання цих „революційних резервів“, видно з того, що в директивах Комінтерна (сьогодні Комінформа (відверто говоряться, що у випадку війни між ССРСР і якою будь країною, всі комуністи цієї країни зобов'язані сприяти знищенню її армії і перемозі сов. армії. Як далеко йде це „використання“, свідчать офіційно коментарі до першого видання Статутів Комінтерна, автори яких надають, між іншим (соблавої ролі комуністичним депутатам в „буржуазних“ парламентах, де вони не повинні бути звичайними народними представниками, а агентами-інформаторами Комінтерна, а тим самим уряду ССРСР.

Все це необхідно знати противникам советської диктатури, щоб правильно уявити собі свою антисовєтську політику. Вони повинні уникати всього того, що могло б зміцнювати політичну і військову м'яць цієї диктатури і навпаки, — сприяти, що може її послабити.

Сприяття національно-визвольним рухам в ССРСР, — є одна з головних завдань всіх противників советської диктатури. Ці рухи приховують в собі велику вибухову антисовєтську силу. Кожний той хто намагається послабити цю силу чи заважає проявленню її, сіючи, як це роблять деякі „великодержавники“, — розбиття її ворожечу між росіянами й не росіянами на еміграції, — свідомо, або не свідомо заважають визволенню народів, що поневолюються советською диктатурою, себ-то помагають, її продовженню. Цю провину не можна простити.

Боротьба українського народу за власну державність не скінчилась, а провадиться далі, то вибухаючи в гострих формах, то пристосовується до вимог доцільності і місцевої ситуації.

Симон Петлюра

Воєніж. Д. ДМИТРЕНКО

В О Т О Ч Е Н Н І

Десь о 12 годні дня ми відшукали полковника Казнова, що організував сборову за селом Війтівці в напрямку Переяслава. Тут стояла гарматна батарея, а за півкілометра від села на горбі була лінія оборони. В крайній хаті був штаб цієї оборони, а в сусідній хаті була санітарна частина, якою керував Воєнікар Марченко.

Полк Казнов наказав мені розшукати в селі авта вашого Штабу Переправ, що в дорозі розгубився. Обходячи село я сусстергав такі картини: По горолах селяни, переважно жінки, копали шліви для схову від бомбардування і артилерійського обстрілу і накривали їх землею.

З напрямку від села Скопці на автах привезли багато ранених червоноармійців, очевидно з нашої відступаючої колони. Їх, вже кілька днів під безперервним обстрілом, ніто не доглядав, ніто не робив їм перев'язок. Ранені лежали на автах голодні і холодні виглядали ваче трупи. Біль авт не було жодного медичного персоналу. Чулися страшні крики, стогін і прокляття на адресу санітарів і лікарів.

Коли я проходив біля цих авт, ранені, що не могли вставати, звернувся до мене з благанням: „Товаришу! Ми вже три дні нічого не їли. Передайте будькому, щоб нам хоч гарячого чаю дали і передайте лікарям і санітарам, щоб нам зробили перев'язку“. Недалеко від авт з раненими, я знайшов штабове санітарне авто і звернувся там до лікарів, передаючи йому прохання тих поранених. Але лікар на мої слова не звернув жадної уваги.

Розшукуючи авта я зайшов на край села. Було вже біля 2 годни дня. В цей час з боку села Скопці по Війтівцях почала бити німецька артилерія. Серед нас почалась велика паніка. Я повернувся назад і хотів доповісти полк. Казнову, що мої розшуки не дали жадних наслідків, що наших авт тут немає. Скоро почала бити німецька артилерія й з боку Переяслава. В той час я проходив коло церкви і бачив ще й таку картину: Під церквою проти сонця на траві, лежало і сиочивало приблизно 10-15 чоловік старших командирів. В їхній гурт і впав перший гарматний набій з боку Переяслава. З декого було знайдено лише частини тіла, а решта були ранені.

Прягаваючись повід хатами я пішов далі. Артилерія була позмінно на шрапнель і на удар. Біля штабу оборони авто полк. Казнова і наше авто вже були розбиті, а на командному пункті в шанці (окопі) сидів кап. Александров, з іршом, шойно пораненим, капітаном. Стріляла й наша артилерія, що була тут поблизу. Розпочалася артилерійська дуель: — коли затихне наша, починає бити німецька і навпаки. Скоро німецька артилерія нащупала місце нашої артилерії і почала бити по ній. Далі тут сидіти було небезпечно, кругом рвались набіи.

Разом з німецькою артилерійською стрілявницею, з боку Переяслава розпочався на нас наступ і німецькі піхоти, але лівією нашої оборони, цей наступ був відбитий. Наступаюча німецька піхота нас не турбувала, хоч артилерійська стрілявниця і далі неприпинялась.

О годині 8-9 вечора до нашого командного пункту, де було лише нас 3 особи, прийшов Воєнікар Марченко й шойно попросив допомоги йому впорядкувати ранених. Ми пішли. Ранених було біля 15 чоловік, між ними були і тяжко поранені. З лінії оборони, ношами, ми перенесли цих ранених до санітарної частини а там їм вже робили перев'язку. Один тяжко поранений солдат в живіт запитав лікаря Марченка чи буде він жити. Марченко підбадьоруючи його відповів, що він житиме. За дві хвилини цей ранений помер.

Коли я, приймав участь в перенесенні з лінії оборони ранених, я не зчувся, як був і сам в руку і ногу легко поранений. На руці свою рану зразу відчув і перев'язав, а на нозі відчув її лише через кілька днів, як був вже в полові і не міг роззути чобота.

На лівію оборони прийшов полк. Казнов і повідомив, що артилерія і всі частини автоколон, що були в селі, зняті і відіхали в східньому напрямку села Вовчків (10 кілометрів), що лежить на правому березі річки Трубіж. Туди через заболочені місця і річку Трубіж, і далі на Яготин, веда глуха і зовсім непрохідна, для автомашин, дорога. Нормальним було, що німці цієї дороги зовсім не охороняли. Тому наша колон, в це ще не обстрілюване місце, що було для нас сліпим кутом, і загналась. За річкою Трубіж і за її болотами, в місці між Березанью і Студенцею вже були німці, що виловлювали рештки тих, хто міг туди прорватися.

Полк. Казнов наказав обороні поволі зніматися з позиції і відходити. Упіліли машини з вояками виїздили на дорогу в напрямку села Вовчків. Ще в кінці села Війтівці ми догнали свою відступаючу колону. Далі було ніяк їхати. Полк. Казнов, кап. Александров і я пішли понад автоколоною в напрямку Вовчків. Проїшовши півкілометра полк. Казнов наказав мені повернутися до наших авт і там чекати на його. Це була остання хвилинка моєї спільної праці у війську з моїм прямим начальником, про якого в мене лишилися найкращі спогади як про злібного організатора, хороброго бсевого командира і чудолі людини до своїх бойових товаришів.

Так без жодного дальшого руху наша автоколона простоля цілу ніч. Німецька артилерія з боку Переяслава продовжувала стріляти нам у спину. Кругом, цілу ніч, в повітрі світили німецькі ракети. На цьому місці застав нас ранок 23 вересня цього теплого й сонячного дня, останніх судорог нашого спротиву і спроб вирватися з німецького оточення.

Вже з самого ранку дня німецька артилерія з усіх боків почала обстрілювати рештки нашої колони. Фактично ця рештка нашої, такої величезної при відступі від Києва, колони була давно в німецькому оточенні, в повному мішку між селами Скопці, Війтівці і Вовчків.

Забившись в цей трикутник наша колонна далі вже не рухалась. Німці розстрілювали її гарматами. Зверху літав німецький літак і по вибору розстрілював ту чи іншу групу авт. Авта горіли і метушались у всі боки. А німецьке кільце все більше і більше звужувалося.

Було біля 10 годни ранку. Всі командири і вояки вже бачили, що настав кінець спротиву. Бачили і чекали скорішого закінчення цього побоїща. Всі вже не думали про оборону, про дальвіший відступ, бо були до всього байдужі, але відвертих розмов про подол не було. В селі Війтівцях можна було бачити повід хатами невеличкі групи командирів або вояків. В таких групах провадилась розмова про те, як би уникнути німецького полову, як би дістати цивільний одяг. Але в цьому селі того цивільного одягу для всіх дістати не було можливості. Тому ці групи почали з села розходитися в різні напрямки, не знаючи того, що кругом стоять німецькі застави.

Щоб уникнути полову я пішов в напрямку села Єрковці, віділя не чути було стрілявни. Йшов я відкритим полем поміж копами. Проїшовши так біля кілометра, почув навколо себе свист куль, хоч пострілів і не було чути. Зайшов в невеличку балку де протікав струмок, напився води і, під нескошеним ланом жита, сів відпочивати. Тут же недалеко

Віталій БЕНДЕР

„В П Е Р Ь О Д“

(Розділ з недрук. праці по англійськи: „Fighting for the Red Hell“)

В квітні 1942 року 276-та дивізія була перевезена до Ростова, а пізніше до міста Шахти. Тут вона була остаточно докомплектована людьми та зброєю, а потім залізницею перекинута до м. Ізюм на Харківському напрямку.

На цьому відрізку фронту советські частини взимку добилися значних успіхів, відігнавши німців на 100 км. на захід і відбивши вузлові станції Лозова та Барвінково.

Відразу ж по прибутті до Ізюму, Дивізія відмарширувала в напрямку станції Ліхачової на залізничній лінії Харків-Лозова. Дивізії бракло транспорту. Ціла одиниця посідала лише шість вантажних авт, так що весь дивізійний екіпімент, як кулемети, гранатомети та амуніційні скрині, був розподілений поміж воєвцькими плечима та невеликою кількістю коней.

Весняні дощі перетворили польові дорogi в смоляні рiвчаки і під час цього 90 кілометрового маршу половина складу дивізії позбула-

ся взуття. Всі ці труднощі призводили до інцидентів і один з них, найбільш трагічний стався біля села Комишевата. Вояк був застрелений комісаром батальйону без ніякого суду. Цей вояк ніс на своїх плечах лафет 82 мм. гранатомету і так вичерпався, що вже не міг втриматися на рівні своїх товаришів. Він кинув лафет в болото і впав поруч нього.

— Встань і візьми лафет! — підійшов до нього старший батальйонний комісар. (Здається, Зуркалов. 1008-й полк).

— Я знесилів.. — відповів вояк.

— Встань і візьми лафет!! — наказ був повторений.

Солдат навіть не ворухнувся і виглядав ніби й не дочув наказу. Спокійно лежав в болоті, беземоційний і байдужий, так, як присталий кінь, що вже не реагує на ляскання батога. Комісар копнув його ногою, як м'яч, і, несподівано, вояк zareагував. Цей удар черевиком

стояла якась селянська підвода і коло неї стояло 5 людей — три чоловіки і дві жінки. Я догадувався, що це були керівні особи якоїсь сільради або колгоспу, але до них не підходив. Вишзу, балкою пройшла група 8-10 вояків; одні з рушницями, а другі без них. Коли ці вояки відійшли від мене метрів на 200, я почув крик і побачив, що перед вояками, від двору, що розташований у балці, вийшов беззброй німець і, махаючи до них рукою, кликав їх до себе з словами: „Гей Рус“

Я тоді повернувся в інший бік і невеличкою боковою балочкою вийшов на горбок. Раптом в ста метрах перед собою я побачив німецьку залогу що лежала в рові. Я був при повному озброєнні командира: пістоль при боці, карабін за плечима і пляшетка з планами відступу та пробивання в напрямку на Харків. З рову піднявся німецький капітан при біноклі, який правдоподібно, давно мене спостерігав, коли я ще був за балкою. Не припиняючи руху я проступав до німців. Один з німецьких вояків встав і без зброї підійшов до мене та взяв у мене карабін, пістоль“ та пляшетку.

Мене, через лав цукрових буряків, відвели в долину до групи наших полонених вояків, яких там було вже чоловік 30. Скоро до цієї групи, але вже з іншого боку, привели ще двох командирів — одного також воєнінженера 2-ої ранги, а другого воєнтехніка 1-ої ранги. Всі ми в тій групі стояли мовчки і кожний думав і про своє минуле і майбутнє. Я також згадував недалеко своє минуле і думав про те, що ж буде зі мною далі?

Я пригадав занадто бундючні заяви нашого вишого командування перед самою задачею Києва про те, що Київ німцям ніколи не буде зданий, а через деякий час ми не тільки залишили Київ, а були й самі залишені нашим вищим командуванням. За весь час відступу, крім свого начальника полк. Казнова та ще якогось полковника, я бачив тільки командирів з рангом менше полковника, а генералів зовсім не видно було, хоч ми їх спеціально і розшукували.

Командуючий відступаючої колони — генерал Власов ще 30. вересня зник (правдоподібно літаком втік). У відступаючій колоні не було жадного зв'язку. Всі відступали стхійно і коли будь де було організовано спротив, то це

була тільки ініціатива старшого і середнього складу. А такий спротив, хоч і місцевий, таки був успішний. І це тільки показало, що коли б у всій цій відступаючій колоні було одне командування та добре організовані ударні пробоеві групи, а їх тут було не мало, то вся ця колона все-ж таки не була-б так ганебно розстріляна в непрохідних болотах.

Що загальна маса війська, яка складалася переважно з селян і робітників, не мала чого перед німцями боронити і не хотіла за сталінські колгоспи та за трудові вмирати, то це відчувалося на кожнім кроці. А що вище командування не зуміло використати бодай найменші можливості оборони, то це тепер ми також побачили.

Політичні комісари та особливі відділи НКВД, організовуючи у військових частинах суцільну і взаємно-поголовну сліжку одного за другим, тільки парализували роботу командирів. Ось приклад.

Мій прямий начальник полк. Казнов був учасником ще громадянської війни, орденосець, комуністом і здібним командиром, а особливий відділ (НКВД) йому не довіряв і влаштовував за ним постійну сліжку. Навіть мені позапартійному, начальнику особливого відділу НКВД Штабу Переправ пропонував слідкувати за Казновим та іншими командирами і доносити йому. Але, на щастя, мене минула ця невдячна місія. Полк. Казнов не любив цих людей в армії, вважаючи їх роботу шкідливою для армії, бо де немає довіри командирів, там не може бути проявлена його ініціатива і відповідальність.

Відступаючи від самого міста Києва з боями ми також віде не бачили живих людей селян. Чоловіків на селі не було, а жінки, старі й діти напевно ховалися по льохах і щілинах. До хат ми не заходили, не було часу. По селах жадної домашньої худоби не було. Скрізь була мертва тиша.

І ось тепер над нами всіма і надімвою особисто пронеслася ця страшна буря фронту, що покотилася десь далі на схід, а ми попали до німецького подову. Невизначне майбутнє, перед кожним з нас, ставало тепер перед очима.

За короткий час всю нашу, ще трохи збільшену, групу полонених відвели в село Єрковці. Супроводжували 4-5 озброєних німецьких вояків. Тепер я вже був в полоні. (Продовження на тему „Полов“ в наступному числі)

зірвав його на ноги. Як він виглядав! Він був божевільний! Він почав клясти так тяжко, так гірко, так дошкулуюче, що рішитись на такий крок в сов. армії могла лише десперативна людина. Він проклинав комісара, партію, советську систему і уряд. Ми усвідомляли, що свіжа вояцька трагедія наближалась, проте, стояли, як череда заляканих телят, не маючи відваги захистити вояка. Комісар витягнув з кобури пістолі і вистрілив солдату в голову. Відразу ж кусень картону був посчеплений мертвому на груди, а на ньому виднівся напис: „Розстріляний як зрадник батьківщини.“ Тіло вояка лишалося збоку дороги, щоб кожний з нас міг бачити, що чекало того, хто осмілювався б бути неслухняним. Минаючи цього безіменного сміливця, ми віддавали йому належний трибут в думках і бажали, щоб вже скорше всі ми стали такими прямими, як він.

Давізію було інстальовано в 9-ту армію і 30-го квітня її частини залили передові позиції, щоб підмінити брудних, обшарпаних, не схожих на людей вояків, котрі більше виглядали, як живі трупи. Лише згодом вони пожвавішали і навіть почали жартувати.

— Ми відтиснули німців аж сюди, — казали вони. — А ви вже женіть їх до Берліну...

— Чим? — сміялися ми. — Голими руками?

— Натискайте на них голими грудьми, бо в Сов. Союзі людського м'яса вистарчить... — радили вони саркастично, відходячи геть.

Це вже втретє від початку війни я вважав до окопу. Цього разу я мав більше шансів на життя, бо розпрощався з приваженою піхотою і став гранатометчиком. Вкортці ми помітили, що нам бракувало багато речей. Нам бракло амуніції, харчу, одяжі. Кожний другий вояк ходив майже босий, якщо шмаття, що ним були обмотані ноги, не рахувати за взуття. Та найголовнішим для нас лишався харч. Достання харчу відбувалися в таких мінімальних кількостях, немов би хтось хотів, щоб ми померли з голоду ще перед тим, як зробимо щось корисне. Фактично, 1-го, 2-го, 3-го, 4-го травня ми не дістали жодного приділу. Натомість, нам по тричі вдень читали першотравневий наказ Сталіна. Офіцери, щоб сяк-так тримати вояків під контролею, придумували сотні причин для пояснення вичуреного стану, але й самі не вірили цим „сказкам“. В кінці, вони рішили пограбувати коней з їхнього раціону і почали варити для нас вівсяний суп. Харчова ситуація раптово покращала 8-го травня. Несподівано нам видали довільну кількість хліба і ковбаси, „водка“ видавалась в нелімітованих кількостях. Хлопці, щоб лише забути пекло фронту, напивались до несвідомості і поводитись, як дикуни тільки що відкритого острова. В ніч перед 10-м травнем „водку“ розливали цілими відрами. Всю ніч вояки пили й співали і зовсім не переймались тим, що десь в темні ночі смерть чигала на них і слідкувала за їхнім кожним кроком.

Наступного дня, рівно в 4-ри години ранку, советська артилерія відкрила такий вогонь, що ми думали, що наша планета сколихнулася в універсальному землетрусі. В той же час ми отримали наказ відкрити вогонь з усіх видів зброї. Згодом, біля 50 ти советських літаків з'я-

вилися над місцем бою і почали штурмувати німецькі позиції. Наша піхота, майже несвідомо від всенічного пиття горілки, матюкаючись і співаючи соромницьких пісень, окремими хвилями котилася вперед. Я бачив як солдати збиралися на насип колії і, зустрінуті німецьким вогнем, скочувалися на обидва боки залізниці, ніби перед цим вони не були живими людьми, а дерев'яними кругляками.

Станція Лихачово знаходилась під безперервним вогнем нашої артилерії і додаткова атака наших літаків вкортці перетворила місто в купи руїн. Вогонь жер дахи будівель і загальна картина представлялася такою, немовби пекло впало на цю невеличку частину страждаючої землі.

Німці не поступалися. Несподіваність і сконцентрованість нашої атаки не принесла бажаних наслідків і бій затягувався. Хоч ворожий вогонь дещо послабшав, проте, німці лишилися на своїх попередніх позиціях. Щойно о півдні наша піхота, несучи тяжкі втрати, змела ворожий лівий фланг і ми пішли вперед, лишаючи Лихачово позаду нас, Щойно на другий день, німецький гарнізон, оточений з усіх боків було притиснуто до піддачі.

Повільно і з тяжкими втратами ми посувалися вперед, покриваючи денно до 15-ти кілометрів. На восьмий день цієї офензиви ми наближались до Мерефи, що розташована в 20-ти кілометрах від Харкова. Ще один добрий удар і Харків, здавалось, мав впасти в наші руки. Але німці посиляли свій спротив і їхні літаки прийшли до більшого голосу. Помимо цього, ми продовжували адвансувати, хоч наші власні труднощі чавили в нас останні спиритуальні проблески. Головний клопіт тепер був з амуніцією і для прикладу, гранатомети й артилерія не могли дати потрібної підтримки піхоті за браку стрілень. Піхота прокладала шлях вперед одними гвинтівками.

19-го травня адванс нашого полку був зупинений німцями перед Семенівкою, великим селом в ріжку Полтавської області. Цілий день сотні нашого полку атакували село і кожного разу ворог відкидав їх на їхні вихідні позиції. Вечором силу сотень можна було рахувати на пальцях обидвох рук. Решта вояків були розкидані по полю, будучи забитими, або раненими і тепер вмираючи від стеку крові.

На другий день цього бою за Семенівку командир полку Романько наказав нам покинути свої гранатомети. бо ми й так не мали чим стріляти. Ми підбрали розгублені піхотою кріси й, за наказом, пішли на передові окопи, як поповнення. Кожний, хто мав цілі руки й ноги, був загнаний до окопів. Виглядало, що ми лаштувалися до фінального удару.

Після слабого вогню нашої артилерії, страшна команда „Вперёд!“ викинула нас з окопів і ми ринули вперед. Ми бігли, падали, стріляли кудись навмання, потім підводилися і бігли знову.

— Вперёд! Наплювати на смерть, ребята..!

Німецькі скоростріли, як гігантські коси, косили ряди ваступаючих і солдати падали, скрикуючи і малюючи землю в червоний колір.

— Вперёд!!! ..Бога-Христа мати!..

Та кожному нашу спробу взяти село німці

успішно відбивали. Ми, ніби зачаровані злими відьмами, не могли добігти до перших хат і, здавалося, ніколи не зможемо. Відкотившись назад, ми падали в свої окопи, вірячи, що чортяча команда „Вперьод!“ вже більше не зрушиться на наші голови. Але вночі свіжі недобитки наповнили окопи. Це означало, що свіжий наступ мав початися з приходом ранку. Наш здогад був вірний. Наступ продовжувався. Коли зі сходом сонця, „Вперьод!“ ежало мій слух, я вже нічого не відчував в своїй середині. Вже більше не усвідомлював, що я був живий. Разом з сотками інших скажено біг вперед, забувши все про небезпеку.

Коли я отямився, то я лежав на землі і кров густо змочувала штанину мого галіфе вище лівого коліна. Нарешті я зрозумів, що був ранений. Я так зрадив, що нарешті матиму змогу розпрощатися з цим пеклом і сам того не помічаючи, почав співати. Атакуючі знову були відбиті німцями і тепер відкочувалися назад, лишаючи в міжпозиційному просторі забитих і ранених. Намагаючись не зрадити себе, я перев'язав ногу поясом і так лежав, аж поки не впали сутінки. Тоді, послуговуючись двома гвинтівками за мість костилів, добрався до наших позицій, а звідси на возі з іншими був перевезений в ближче зацілля. В найблизшому селі нас скинули на площі, порослої травною

Підсумки берлінської конференції і перспективи „політики визволення“ (Закінчення з 3-ї сторінки)

Ми вважаємо, що американська „політика визволення“ повинна відбивати дійсний стан речей, що існує в ССРСР і в парі йти з прагненнями поневолених народів ССРСР. Американська „політика визволення“ буде тоді успішною й корисною в боротьбі проти москвоцько-комуністичного імперіялізму, як що вона буде провадитись з такої перспективи, що освітлюватиме небосхил, з якого будуть виступати контури самостійних, ні від кого незалежних, вільних, суверенних держав, замість, тепер існуючої, тюрми народів — ССРСР.

Таку політику визволення будуть вітати не тільки поневолені народи, національних республік ССРСР, але й, поневолений комунізмом, російський народ. Таку політику будемо і ми, колишні військовики советської армії, вітати й всіма силами підтримувати.

Ми впевнені, що вона буде такою.

та бур'янами і лише вранці я побачив, що площа була вкрита тисячами ранених вояків. Ті, що померли за ніч, тепер були вибрані санітарами і тут же, недалеко, поховані в братній могилі.

Пам'ятаю, в двох метрах від мене лежав молодий лейтенант, поранений в живіт. Він був надзвичайно вродливий хлопець і всі медсестри уділяли йому найбільше уваги.

— Чи я помру, сестро? — питав він кожену одну з них.

— Розуміється, що ні... — підтримували вони його.

На хвилину він видавався веселим, сповнений надій, тоді на його обличчі з'являлися симптоми агонії і він втратив свідомість. Прийшовши до себе, він підкликав сестру і ставив їй старе питання:

— Чи я помру?

Згодом, тремтячим голосом він сказав до сестри:

— знаю, що я умру... Та поки я живий, знайдіть мені гітару...

— Ти ж не є в стані грати, любий... взмолилася сестра.

— Я сказав, щоб знайшли мені гітару!.. — домагався він зі злістю в голосі.

Гітара була знайдена й передана йому. Як він грав! Він вибирав такі ніжні акорди, такі чисті, що вони зм'якшували наше серця, як ангельське витання. Гітара звучала так лірично так сентиментально, так проймаюче, що всі слухачі, включаючи й сестер, не могли стримати сліз. М'яким, низьким голосом він співав про „дівчину з очима дикої серни“, котра десь сумувала над вікном і слідувала, як „ї щастя несло стороною...“ Опісля, ніби кажучи „Прощай“ до цього світу, ніби посылаючи дневі свій останній привіт, він заспівав улюблену солдатську пісню:

„Б'ється в тесной печурке огонь,
На поленьях смола, как слеза...
И пойот мне в землянке гармонь
Про улыбку твою и глаза
До тебя далеко, далеко...
Между нами снега и снега...
До тебя мне дойти не легко,
А до смерти четыре шага!..“

Він співав на всі теми. І всі його пісні були такі ж сумні, як і вид навкруги нього. Він помер того ж дня. Деколи я пригадую печаль його пісень і тоді моє серце щемить ще більше, ніж тоді було позбавлене всякого гуманного чуття і тому не могло зрозуміти сліз молодого, вмираючого солдата...

Легіон Симона Петлюри провадить непримиренну боротьбу проти комунізму, імперіялізму, тоталізму, расизму, фашизму, шовінізму, антисемітизму, визнаючи Деклярацію Прав Людини та Атлантийську Хартію за основу співжиття народів і націй.

Нова концепція маршала Тимошенка

Чому Москва весь час кричить про загальний мир

Досвід другої світової війни в Москві ще незабутий. І тому московські володарі так багато кричать про мир і безпеку війни. Лише їм цей „мир“ потрібний для того, щоб забезпечити собі базу для світової революції, середники якої вже існують і повинні бути придбані ще й нові для розчленування і захоплення всього світу.

Вільний світ не повинен вірити „миролюбним задумам“ советів. Їх „миролюбність“ побачимо на ввчче поданих фактах.

Не двозначний плян нападу.

Простір є одним з стратегічних компонентів, але не вирішальний. В останній час, завдяки великим технічним досягненням, віддаль дуже легко може бути подолана, але все ж таки не зовсім опанована. Для Советської армії це є проблемою досягти сухопутних кордонів Європи, а є важким утримати їх.

В цьому відношенні помилки і досвід німецького вермахту прийняті до уваги: успіхи на початку несуть в собі причету поразки, коли власні сили розпорошуються на величезній території.

В рамках ходу цих думок перебуває тепер плянування советської стратегії. У врахуванні таких ходів світовий майстер політично-військових шахових турнірів завжди випереджає. В середині „гри“ пентагон (п'ятикутник) бачить себе примушеним перевести пілковиту перегрупувку, лаше тому, що Кремль перевів пересунення військових сил на внутрішній лінії. Те, на що не вплинула Корея, а саме не зв'язала американський потенціал з величезними просторами Китаю, може бути викликано тепер пересунення 1/4 активних советських наземних і повітряних збройних сил в південно-східному Сибіру в напрямку Аляски. Єдиним джерелом безпеки для Кремля є осада червоних суперфортець базами стратегічних повітряних військових сил.

Думка наших бабусь, що війна там, де стріляють, встаріла. Ми перебували весь час в середині воєнних дій. Друга світова війна була тотальною. Противники вели її всіма можливими середниками і залежно від потреб, вона була наступальна або оборонна.

Нижче подаємо характеристику советських військових сил з тим, щоб ще раз підтвердити, що вони є лише середниками для виконання плану наступу.

Пояснюючі цифри і факти

Нижче подаві дані взяті з книг Манке і Вольфа „1954 — мир має шанс“. „Про ефективні сили советської армії в серпні 1953 року в Головій Квартирі військ Атлантичного пакту були подані наступні дані: (числа в дужках взяті для порівняння і є кількістю військових одиниць на початку 1952 р.) (Правдивість цих даних вважується + 5%).

Наземні війська

Танкові дивізії	63 (57)
Механізовані „	36 (39)
піхотинські „	52 (55)
парашутні „	6 (5)
арктичні спеціальні дивізії	6 (4)
Артилерійські „	58 (49)
арктичні спеціальні танкові дивізії	1 (0)
разом	227 (213)

Склад окремих озброєних одиниць з 1952 року не має суттєвої зміни: майже половина артилерійських і три-

тина танкових, піхотинських та механізованих дивізій належать до кадрових, що в найкоротший час можуть бути мобілізовані. Парашутні і арктичні спеціальні дивізії утримуються в повній бойовій кількості.

За останніми даними підраховано, що за 30 днів можуть бути мобілізовані 27 танкових дивізій, одна кавалерійська і 45 артилерійських дивізій.

Склад советської Повітряної фльоти

Висшувальні та висшувально-бомбардувальні дивізії	56 (43)
Тактичні бомбардувальні дивізії	8 (8)
Стратегічні бомбардувальні дивізії	3 (3)
разом	67 (54)

До цього ще приходять транспортні, артилерійські та зв'язкові з'єднання. Рахують, що на протязі 30 днів можуть бути мобілізовані ще 3 бомбардувальні дивізії.

7 НОВИХ ВІЙСЬКОВИХ ГРУП

До цього часу існувало 23 централізованих навкруги Москви захисних військових з'єд. Замість їх тепер величезний Советський військовий потенціал поділено на 7 військових груп.

1. Північна група, з головною Квартірою в Ленінграді та з секторами операцій в Північній Європі і Західній Арктиці;

Західня група, з Головною Квартірою в Мінську та секторами операцій в Східній та Середній Європі;

3. Південна група, з головною Квартірою в Одесі та секторами операцій в Балканах;

4. Кавказька група, з головною Квартірою в Тбілісі, з завданням військових операцій в Ірані і Турнії.

5. Туркестанська група, з головною Квартірою в Ташкенті, сектор операцій — Центральна Азія та Індія.

6. Далеко-східня група, головна Квартіра у Владивостоці та Авадурі

7. Центральна група, з головною Квартірою в Брянську. Ця група має бути генеральною оперативною резервою.

Північна, Західна та Південна групи об'єднують 21% активних наземних та 8% активних повітряних військ. Відповідні числа для Кавказької та Туркестанської груп будуть, 9% - 11% для Далекосхідньої-південний сектор 23-29 відс., північний сектор 24-25 відс., для Центральної військової групи (Трикутник Уфа-Саратов-Тула) — 19-15 відс. Ці новоорганізовані військові групи советської армії визначають зміну в дотеперішніх старих традицій більшовицьких метод, сила і слабкість яких полягали в централізації. Нові групи, це особливо автономні ланки, що у військовій адміністрації мають незалежність одна від другої.

Нова концепція маршала Тимошенка

Ця нова оборонна концепція має свою традицію в Советському Союзі. Вона була експериментально випробувана в советсько-фінській війні 1940 р., коли Ленінградська військова округа була мобілізована на війну з Фінляндією. (Не тільки Ленінградська, але й всі округи — примітка складача). Досвід німецько-російської війни дав підстави для перегрупування цього величезного військового колоса, що міг бути повалений добре застосованими танковими ударними дивізіями.

В осени 1945 р. маршал Семен Константинович Та-

Капітан П. ОМЕЛЯНЕНКО

Партизанська війна 1918 — 1921 р. р.

Розділ 2.

Під час відступу Червоної Армії з України в 1918 р., під натиском німців, австрійців та частин Української Армії на Україні стихійно повстали антибільшовицькі партизанські загони, що руйнували більшовицькі заїлля. Пізніше, після остаточно встановлення більшовицької владі в Україні, вони були зведені приблизно в частини машгабу курся майже в кожному повіті.

Це по суті й була та головна сила, — озброєний народ, на яку спиралася Центральна Рада. Німцям було, це небажаним, бо коли б Центральна Рада впорядкувала ці повстанські загони і звела їх в армійські формати, то тоді німцям на Україні не прийшлося б безкарно панувати. А бути гостями у нас вони не хотіли. Тому ставлення їх до Центральної Ради було, з самого початку ворожим дій проти більшовиків, явно вороже. Німецькому командуванню не подобалася популярність Центральної Ради про землю не схожили з вуст у малоземельних селян. Военному командуванню імперської німецької армії не виставало щось подібним до більшовизму. Це послужило причиною розгрому Центральної Ради німцями та призначення (ми піді ескімо „призначення“) реакційного та слухняного маріонеткового уряду гетьмана.

З переходом владі до рук гетьмана, негайно були переідеана ліквідація повстанських загонів та звільнення в резерву молодих, демократично настроєних старшин. Як і пізніше, при повстанні проти гетьмана, так і в момент ліквідації гетьманським урядом цих повстанських загонів, головне ядро цих їх склали неможливі та малоземельні селяни, що прагнули отримати землю. Про ці „земельні настрої“ повстанців було добре відомо і німцям. В деяких загонах старшини, особливо найстарші, були реакційні поглядів, що не подобалося повстанцям, через те мали місце випадки, коли розпропаговані боль-

шевицькими агітаторами воєни, вимагали „виборного“ комскладу. Це привело до небажаних ексцесів і навіть до фізичних кар.

По селах гетьманська поліція („варта“) почала масову порку нагоями селян. Доходило до розстрілів та нелюдських катувань. Так, в повітовому місті Миргород, на Полтавщині, були випадки, коли гетьманська поліція здрала з живих людей шкіру. Про це не бували ще в історії знущання над людьми було складено місцевою владою Директорії в листопаді 1918 р., акт. Не бракувало й шибениць з боку австро-німців.

Звичайно, це давало добрий ґрунт для більшовицької пропаганди. В наслідок цього, селяни почали братись за скору зброю ще влітку 1918 р. і деякі з них, не зустрівши допомоги серед українських партійних середовищ, з боями пробивалися до більшовиків. Це власне вони і заснували кадри майбутніх українських частин Червоної Армії.

Однак, майже все селянство виявило свою відданість українській визвольчій справі під час загального повстання проти уряду гетьмана. (Ми не хочемо бути занато суворим суддею, бо часом легко каяти, тяжко робити. В всякому разі будемо додержуватися об'єктивності). Саме в цей момент урядом Директорії і особливо партійним середовищем, що ніяк не могли перебороти допетрового теготиння, треба було негайно зосерелити всю свою увагу на політичну роботу серед повстанців, війська і селян, бо село чекало не тільки повалення реакційного уряду гетьмана та вигнання австро-німецьких окупантів, але й земельної реформи. На другий же день по ліквідації гетьманського уряду треба було почати запроваджувати земельну реформу і таким чином попередити і заскочити більшовиків.

В січні 1919 р. більшовики повели другий наступ на Україну. Сили їхньої наступаючої армії не перебільшували 85 тисяч воєнів. В розгарі повстання проти гетьмана на боці Уряду Директорії було до 300 тисяч воєнів. Після повалення гетьманського уряду кількість їх зменшилася до 150 тис. Зменшення це треба віднести за рахунок партизанських загонів, що їх

мошенко цілою серією доповідей у Військовій Академії ім. Фрунзе в Москві віднавив до того існувавшу „Великопосторову стратегію виснаження“. На підставі цього в 1951 р. і був реформований захисний плян совєтів.

Стратегічні концепції Тимошенка були розвинені на традиційних російських міркуваннях про укріплення, де захисний характер їх пов'язано з ідеями впаду.

Маршал твердить, що Советський Союз як континентальна потуга, з далекосяжними кордонами, перебуває в положенні укріплення, при чому вигоди внутрішньої лінії можуть бути використані для ралтових та концентрованих нападів, з метою нанесення ворогові непередбачених для цього ударів, пошкодження транспорту, знищення його баз і тим самим остаточне виявлення ворога. Стратегічна ідея маршала Тимошенка освоюється на вимозі уникнення фронтних сутичок та примушення до еластичної тактики як при спільному так і при неспільному ралді на ворога. Це робиться з метою щоб наступ ворога ослабляти і звести на вінець.

Готові до виконання завдання.

В совєтських зимових маневрах 1952 р. Тимошенко був головним командуючим на просторах Білорусі та Південної України (група Зхідна). В цих маневрах була вперший раз вжита нова тактика.

В зимових маневрах 1953 р., що були проведені в гайові Кам'янець-Подільська під командою маршала Івана Конєва, ця тактика була повторена майже без змін. На ці маневри були допущені нейтральні військові обсерватори. На маневрах була продемонстрована ще міцніша концентрація важких військових знарядь та збільшення вогневої сили оперуючих груп. Коли в попередніх маневрах преділяли більшу увагу швидкості в пересуванні військ, то на цей раз — масовості і сили в вступі, при чому підкреслювалось обмеження глибокої дії. Була так само продемонстрована власна тактична атомово зброя.

Значення Центральної військової групи

Центральна військова група є оперативним резервом, що перебуває в просторі великого трикутника Тула-Уфа-Саратов. Переведева особлига локалізація її, дає можливість їй вільно наступати, і оборонятися в любому напрямку, чи то з боку Далекого Сходу, Європи, Арктики чи Близького Сходу.

В цьому російському військовому центрі мають бути сконцентровані 45 дивізій. В більшості вони складаються з танкових та моторизованих з'єднань. До цього приходять величезні артилерійські, ракетовиштовхуючі та повітряно-наземні дивізії. Ці останні складаються з парашутних, парашутно-випущуючих та спеціальних дивізій, наприклад: диверсійних і саботажних з'єднань. Цей скромний перегляд сил вистачає щоб перекопатись в тому, що Кремль є далеким від безпорадності, яку йому приписує західне військове планування. Советська військова побудова не є компромісом до протилежних свідоглядів, а навпаки найкраще розв'язання проблеми! „Завжди готовий“

Збільшення військової потуги

З кінця 1952 р. дворейковість військової оборони в Советському союзі ліквідовано. Всі МВД-дивізії що, до цього часу підлягали міністерству внутрішньої безпеки, підпорядковуються тепер військовому командуванню, (НКВД мало 16 дивізій). Таким чином не лише армія стала самостійнішою, але й окремі в ній групи стали самостійнішими та носять до певної міри індивідуальний характер. Створювати собі якісь вади в розклад в советській армії було б великою помилкою. Це може статись лише тоді, коли советську армію зустрівє тяжка та загальна криза, або поки сама більшовицька система не почне хитатись.

За „S.Z.“ ч. 49, 1953 р.

Уряд Директорії не зумів утримати. Скарги декого на брак фінансів не можуть братись до уваги, бо утримувати 150 тис. партизанів, вважаючи на родючий терен України, було не так тяжко. Треба було бути трохи твердішим по відношенню до великих землевласників, особливо до реакціонерів та русофілів. Навіть і саме селянство з охотою підтримало б партизанські заговори в разі переведення земельної реформи.

На початку воєнних дій в січні 1919 р. в Армії УНР вже не було і цієї кількості вояків. Вона була спроможна виставити проти большевиків від 45 до 55 тисяч багнетів. Де ж подівалась решта? Звичайно, покинула лави армії, з багатьох причин. З приходом до влади в 1918 р. Центральної ради до війська зголосилося багато молоді, яка там залишилася, навіть під час гетьманату. Службу у війську гетьмана вони розцінювали як тимчасову. Верталися додому, в село, де панувала реакція, їм не хотілося. З села тікали до гетьманського війська, особливо до запорізьких частин такі елементи, побоювалися репресій з боку гетьманської влади. Запорізькі частини перетворилися в другу „Запорізьку Січ“.

І на випадок з моменту повалення гетьманського уряду багато вояків залишало військо, бо їх більше цікавило перебіг подій дома на селі та земельні справи. Інші тікали додому, бо вже багато років не бачили рідних. Це були молоді солдати ще царської армії, що потім служили ввесь час українській справі. З приходом до влади демократичного уряду УНР їм здавалося, що нарешті настав час мирного життя. Проте яку загрозу являють большевики, вони тоді не розуміли.

Щодо військової підготовки і дисципліни, вояки Армії УНР стояли на багато вище за червоноармійців, бо регулярні частини української Армії склалися в значній кількості з молодих солдат буншої царської армії, що вже „нюхали порох“ крім того, за шість місяців, від травня до листопада 1918р., за часів гетьманщини, вони мали можливість пройти в досить нормальних умовах військової вишкілі.

При такму співвідношенні сил большевики поведи наступ. Тактика червоного командування полягала не в ідеї удару в лоб, а в ідеї обходу, охоплення з флангів Української Армії. Вони вели бої широкого масштабу не тільки з тактичних міркувань, а й з політичних. Проводили глибокі маневри з метою охоплення флангів Армії УНР, червоні війська по дорозі зустрічали місцевих партизанів, яких швидко, своєю вдалою пропагандою, перетягали на свій бік і тим самим збільшували кількість свого війська. Армія УНР була скована регулярними частинами Червоної Армії на вузлових пунктах, звідсюд злізши їй не була спроможна провадити маневрові дії. Інші терени праворуч і ліворуч від позицій Української Армії були в розпорядженні большевиків, завдяки підтримці їх з боку чисельних партизанських загонів. Ініціатива була цілковито в руках червоного командування, і Армія УНР була змушена тільки боронитися. Аби уникнути цілковитого оточення, вона поспішно відходила на захід.

Большевикам удавалося здійснити свою ідею наступу з охопленням флангів лише за допомогою партизанських загонів.

Для успішної боротьби проти охоплюючих з флангів червоноармійських частин та повстанців, в Армії УНР бракувало великих з'єднань кінноти. Лише чисельна кіннота, вкупі з піхотою, посаджевою на тачанки, могла б цілком паралізувати флангові операції червоних. Як відомо, на утворення великих кінних з'єднань, „бракувало не тільки фінансів“, але й поглядів. Відомо, що в ті часи, в наслідок невмілого вживання кінноти в першу світову війну, на неї дивилися як на рід зброї, що вже пережив себе.

Большевики, провадячи ввесні операції проти Армії УНР, задалегідь розраховували на підтримку партизанів і зараховували їх в свій активний баланс. Тому ми ввесь час уперто підкреслимо про шкідливу внутрішню політику Уряду в ті роки про брак політично-виховної роботи як серед селян, так і серед партизанів і війська.

Коли б Урядові УНР вдалося вирішити ці справи позитивно, то партизанські заговори були б по боці Армії УНР і гальмували б наступ большевиків на Україну. Ба навіть могли б його спаралізувати. В таких умовах Уряд УНР мав би можливість готувати в замілі резерви для регулярних частин. Тоді картина війни прийняла б зовсім інший вигляд. Антанта змушена, була б визнати Україну як реальну силу. Сувора дійсність була інакшою і через те в Антанті склалося враження, що український народ підтримує большевизм і не бажає боронитись за свою самостійність. Тому вона й допомагала росіянам та полякам, а не Урядові УНР.

Було б одначе невірним твердження, що всі партизанські заговори перейшли на бік большевиків. Значна частина активної молоді залишилась національній ідеї і тільки швидко та катастрофічний для Армії УНР розвигок воєнних подій пригломив її. Непевність в долі України, брак добрих політичних агітаторів — це все послужило тому, що найбільш національно свідомі частина селянської молоді, залишаючись в глибині душі вірною національній ідеї, назовчі прийняла позицію обережного

спостерігача. І дійсно, незабаром, через два-три місяці після приходу большевиків, равньою весною, ми були свідками ряду сильних селянських повстань проти них. Ця найбільш свідомі в національному відношенню молодь і брала в них повстаннях участь. Але ці повстання мали багато хиб організаційного порядку — а саме: існувала стихійність, бракувало зброї, зв'язків, одночасних загальних виступів і т. д. і т. ін. І тому всі ці повстання були приречені на невдачу.

На весні 1919 р. для большевиків наступили чорні дні. Денікінська армія, матеріально підкріплена Антантою, повела наступ з Дону на північ. В південній Україні панував хаос. Червона Армія, що розбухла від напливу до неї чисельних партизанських загонів, не була добре організована. Червоноармійськими частинами по суті були вчорашні українські партизанські заговори, що тільки що одержали вумеряцію частин Червоної Армії. До того на терені південної України діяли окремі великі партизанські заговори під командуванням різних отаманів, що не хотіли підпорядковуватися червоному командуванню. Найбільш видатними з них були Махно та Григор'їв. Вони мали досить великі заговори, кількість бійців яких часами перебільшувала 10 тисяч чоловік. Політичний напрямок їх переважно був анархічний. У Махна вся організація загону була побудована на зразок червоної Армії, включно з Реввоенсоветом, в якому засідали анархісти. Метою їх було т. зв. „народовластиє“. Всі інші групи, як большевицькі, денікінські, були для Махна ворогами, і він боровся проти всіх. Використовуючи перемир'я з одним із своїх противників, він разом з ним нападів на другого „ворога“, а через деякий час дів нападів. Довладніше про дії Махна ми подамо в кінці цього розділу. Махно та Григор'їв навесні 1919 р. мали найбільш чисельні і боездатні заговори. Коли мовилось про боротьбу проти греків, і французів, то вони підтримували большевиків. Крім того вони підтримували в цей час большевиків і в боротьбі проти білих і разом з Червоною Армією тримали фронт на північній Україні. Але коли большевики стали намагатися цілком підпорядкувати собі заговори Махна та Григор'єва, то останні зчинили „бунт“. Григор'їв повів наступ на північ і добрався аж до околиць Кременчука, де його червоні таки зупинили й робили. А Махно тим часом відкрав фронт денікінцям, що сприяло наступові білих москалів на північ і це послужило причиною тому, що Червона Армія відкотилася аж до Гули. Велика частина партизанів, що оперували в південній Україні залишила большевиків без підтримки і навіть почала з ними битися.

Отут саме і буде цікавим вивчення історії дій партизанів. Насамперед треба зазначити, що на Україні діяли партизанські різні політичні напрямів — червоні, петлюрівські, махновські та інші. Зовсім не було партизанів по боці білогвардійців. Це свідчило про вороже ставлення українців до росіян і панів. Природна дислокація партизанських загонів була загальною окреслююча, така: 1. червоні партизани на початку воєнних операцій на Україні діяли в північній частині (Червоношнина), де почалися формуватися заговори Щорса та в східній Україні (Харківщина). Коротше кажучи, на шляхах початкового наступу Червоної Армії. Потім червоні партизани зв'язалися всюди куди доходили частини Червоної Армії. 2. Петлюрівські партизани переважно були на Полтавщині, Чернігівщині, і на Правобережній Україні до Дніпропетровська. 3. Махновські і подібні їм партизани базувалися на південь від Дніпропетровська аж до Чорного моря. Сам Махно рекрутував свої перші кадри з Гуляй-Поля. Не бракувало у нього й матеріалів.

Також треба згадати і робітничі заговори в Довбасі, а також у великих містах України — Харкові, Києві, Дніпропетровському і т. д. Ці заговори були на 100 відсотків збольшевизовані, склалися не тільки з українців, але й з росіян. Проте великого значення вони не відігравали, завдяки своїй нечисельності.

Під час відступу большевиків на весні і влітку 1919 р. з України, переважна частина південної групи партизанів залишилась на місці, на чолі з Махном. Григор'їв був застоїтельний Махном, бо хотів цілком перейти на бік денікінців, що Махно вважав за зраду. Полтавська, київська та чернігівська група петлюрівського напрямку, в переважній частині відступала разом з большевиками, бо партизани боялися репресій з боку денікінців за те, що приймали участь в повстанні проти гетьмана. Між урядом гетьмана та владою білих росіян вони не робили різниці. Якось дивно виглядало — що в березні 1919 року ці партизани робили повстання проти советської влади, але вже в червні того ж року змушені були з своїми ворогами відходити на північ. Парадоксально, але це був факт. Большевики змушені були прийняти їх, аби не мати ворога в замілі. Національним партизанам не було іншого виходу, бо загроза вивиснення їх білими росіянами була реальною. І дійсно, як тільки займали якийсь терен, то віразу починали підлягати на всіх тит, хто був замішаний в національному петлюрівському русі. Жадної різниці між большевиками та петлюрівцями вони не робили.

Звичайно, така їх політика щодо національних елементів,

а також реставрація всіх дореволюційних царських порядків з репресіями привела до того, що населення на Україні ще більше вороже стало відноситись до білих росіян. Про підтримку влади денікінців ніхто і не згадував.

Не маючи підтримки з боку українців, армія білих не могла прибати на Україні для себе людських резервів. Захопивши величезну територію, командування білої армії змушено було, аби тримати заплілля в своїх руках, знімати з фронту частини і розташовуватись гарнізонами в кожному, навіть, і в невеликому містечку. Фронт розтягався. Флаги і стики між дільницями на фронті не були прикриті військами. Большевики, напруживши останні сили, почали контр-наступ і знов провадили свою наступальну тактику охоплення з флангів, при підтримці повстанців, змусили білу армію дуже поспішно відступати до Чорноморського узбережжя, де перших чутках про поразку білих, вся Україна піднялась. Знову, так як і в 1918 році, при повстанні проти гетьмана, повстали партизани. Влада білих на Україні була спаралізована. Білим москалям нічого не залишалося робити як тільки кидати фронт та пробиватися до Чорного моря серед буршої партизанської стихії на Україні.

Як бачимо, партизанський рух на Україні відіграв величезну роль в тодішніх подіях. Партизанський рух на Україні — це був рух народу і якщо його використали лише червоні москалі, то це не тому, що рух нашого народу був рухом большевицьким. Нічого подібного. Він був рухом національним, але обставини склалися на користь червоних москалів. Спробуємо це довести. В попередній статті ми згадували про те, що революція на Україні була не тільки національно-визвольною, але й соціальною. Національно соціальний напрям української революції був однією з причин загального повстання нашого народу проти гетьмана. Коли Червона Армія влітку 1918 року (тоді це була червона гвардія) відступала під натиском австро-німецьких військ, то в заплілі червоних було загальне повстання. Чому? Адже ж большевики нібито несли на своїх прапорах гасла тієї самої соціальної революції. А тому, що поруч з австро-німцями Україну йшли вояти і національні українські війська на чолі з Українським Урядом — Центральною Радою. Україна хотіла мати свій національний уряд, а не червоно-московський. Український народ розглядав німців та австрійців як союзників, а не як окупантів. Нікому і в голову не приходило, що ці „союзники“ були такими самими ворогами. Що ж торкається соціальних гасел, то універсали Центральної Ради про землю власне й могли б задовольнити наш народ в соціальному відношенні. Так само і повстання проти гетьмана було повстанням не тільки проти панів, але національно-визвольне. Характер цього національного руху був подвійний — з одного боку проти австро-німців, як проти чужоземних окупантів, бо вони такими себе показали, а зовсім не союзниками, як це уявлялось на початку; та з другого — проти росіян, бо гетьманський уряд зрештою став переходити на бік білих росіян. **Повстання проти гетьмана було повстанням високопатріотичним, національним.**

Перехід частини українського селянства на бік большевиків на початку 1919 року пояснюється як умінням большевиків вживати демагогічні гасла, так і спритністю їх в усіх відношеннях. Червоні всімакими обіцянками приваблювали і до того, деякими реальними заховами, перетягли до себе незможне селянство. Українському Урядові з таким ворогом було тяжко боротися й особливо в тих умовах, в яких він перебував. І сам Уряд і партійні середовища, що його оточували, були молодими, без належного досвіду в державних справах. Тому й були роблені всі ті помилки, про які ми вже згадували.

Але чи ж все було гаразд у большевиків у взаємні відносинах з українським селом? На початку 1919 року, завдяки тому, що уряд Директорії зацікавився з проведенням земельної реформи, частина українського народу підтримувала большевиків, але згодом ситуація змінилась інакше. Ми загальною поділяли сфери впливів на Україні большевиків, націоналістів (петлюрівців), махновців та інших. Найбільш чесельні і всюди, навіть „в царстві“ Махна, були національні партизани — петлюрівці. Всякого роду „отамани“ — це були, так би мовити, „нюанси“ повстанчого руху. Одним із таких „нюансів“ був і махновський рух, але той факт, що поруч з червоними партизанами існували партизани іншого напрямку, свідчить про те, що переважна частина населення України була незадоволена большевиками. Навіть наявність махновської партизанщини теж свідчить про це. Махновщина це по суті був, хоч і несвідомий, але відчайдушний протест проти совєтської влади.

Навесні 1919 року большевики на Україні зайшли в сліпу вулицю. Їх економічна політика воєнного комунізму, інакше кажучи — відвертий грабунок селянства, відштовхнула маси українського селянства. З боку червоних вже провадилась пропаганда за створення с.г. комун, до яких український народ ставився вороже. Тому — то українські частини Червоної Армії на півдні України, (і не тільки там, а майже і всюди), виявилися небоєздатними. На півдні України частини Червоної

Армії часто густо переходили на бік несовєтських партизан. Південно-український фронт Червоної Армії розвалювався. І коли Махно відірвав фронт білої армії, то лєнінінцям без великих труднощів вдалося вигнати большевиків з України.

Така сама картина була і в заплілі Червона Армія на південно-західному фронті, що діяла проти Армії УНР. Україна падала у вогні повстань проти червоних. На Правобережній Україні діяли партизанські загони Зеленого, Тютюника і багатьох інших. Частини Червоної Армії на чолі з Якіром, Ворошиловим відступали від Одеси на північ в цілковитому оточенні повстанців.

З цього видно, що відхід Червоної Армії з України влітку 1919 року відбувся лише тому, що український народ повстав проти червоних. Але повстання українського народу не було скоординовано. В той час, коли на правобережжі відбувався масовий повстанчий рух, на лівобережжі цорівняю було тихо. Національні елементи на лівобережжі, не маючи керівництва з боку Армії УНР, бачили перед собою ще одного ворога — білих росіян. В силу цих обставин вони були приєдналися до червоних з ними відходили в напрямку на Москву. Якщо повстанчий рух на Правобережжі між яскраві національні фарби, то на півдні України завдяки Махну та його „теоретиків“ анархізму — повстанський рух перетворився в рух протесту проти всіляких насильників, але без жадної державної ідеї.

Замість одностайного руху, що мав місце під час повстання проти уряду гетьмана, в 1919 р. було повне розбиття повстанчого руху. Щоб усвідомити собі причини розбиття, ми повинні проаналізувати обставини, в яких опинився Україна влітку 1919 р. Тоді як влітку 1918 року для України був один ворог — уряд гетьмана та його господарі австро-німецькі окупанти, то влітку 1919 року, було аж два вороги — червона і біла Москва, що також ворогувала між собою та жорстко билася на терені України. Тим то й пояснюється несталі позиції українських партизанів. Відносячись вороже до червоних, вони разом з тим ставилися вороже до білих, бо бачили в них той самий гевансисий царський уряд, проти якого власне і зчинилась революція в 1917 році.

Лялїтмотивом большевицької пропаганди серед українського населення і був оцей реакційний характер білих росіян. Тому, вибираючи з двох лїт найменше, українське селянство в критичній момент ставало на бік червоних проти білих. Ось чому на лівобережжі національні елементи і відходили з большевиками. Але ж ще була і третя сила — Армія УНР. В цей період можна було б вимагати від Уряду УНР більше спритності, бо ми вважаємо, що він не використав свої всі можливості, але й це не дало б винедного позитивного результату, бо в справі українського народу втрутився ще інший чинник — Антанта. Як відомо, західні держави ставили ставку в боротьбі проти большевицтву на старих коней, на віковичних ворогів українського народу — на росіян та на поляків. Вони, не розбираючись в революції, що тоді падала на Сході, не розуміли того, що доля революції вирішувалась головним чином на Україні, умудрилися перепоручити справу боротьби проти большевиків в 1919 р. тим, проти кого виникла революція — білим росіянам.

Замість того, щоб дати підтримку Армії УНР, Антанта постачала зброєю й амуницією непопулярну армію білих, Коли б Армія УНР отримала таку підтримку, що її мали росіяни й поляки від Антанти, то вона б напевно повела наступ на Україну й український народ мав би перед собою лише одного ворога — червону Москву. Якщо денікінська армія під час свого наступу, на Україну не мала людських поповнень то Армія УНР мала незчисленні людські резерви. Махно залишався б з невеликою купкою „бунтарів“, яку можна було б легко ліквідувати.

Поразка денікінської армії зміцнила позиції червоної Москви. Здавалося, що вже немає більш непереможної сили як червона Москва. Самі большевики, повернувшись на Україну, перестали згадувати про с.г. комуни.

Спроби Антанти в 1920 р. знову спертися на реакційні і чужинецькі сили на тїх же сачик білих росіян, але вже під командуванням генерала Врангеля, що після невдач попередніх ватажків білого руху, почав робити поступки селянству в соціальному гнганні, також закінчилися поразкою. Антанта уперто не хотіла розуміти значіння українського гнганя і на цей раз.

На півдні України армія ген. Врангеля зустріла одні тільки зміцнені Червоної Армії, але й партизанів. Сам Махно, в той час по всій лівобережній Україні провадив боротьбу проти червоних, а в критичний момент, коли армія Врангеля почала сунутися з Кричу на північ, почав бити і білих. Білогвардійці й на цей раз не отримали підтримки з боку українського населення. Поляки що напередодні наступу ген. Врангеля посувались на Київ, були зустрінуті населенням українським вороже. Від польських панів українці не очікували добра. Червоні, урахуваючи в цей час несоричтливую політичну ситуацію для своїх противників, наділяли малоземельних селян землею за рахунок панських маєт-

ків та можливих господарів і тим самим остаточно розкодили українське селянство.

Використовуючи психологічний момент в настроях українського населення внаслідок земельної реформи, більшовики в 1920 р. оперлися на селі на незалежне селянство, активі і молоді, яких озброїли. Так засновувалися загони комнезамів (комітетів незалежних селян). В розгар наступу ген. Врангеля, Москва викинула гасло: „Комнезаможники на коня“. Ці загони виконували роль допоміжних військ ВОХРа (внутрішньої охорони). З ген. Врангелем Червона Армія, завдяки підходу підкріплень з Сибіру та з Далекого сходу, після ліквідації армії Колчака та за допомогою партизан (хоча б того самого Махна), упоралась і без загонів комнезамів. На долю цих загонів випала боротьба виключно проти петлюрівських повстанців.

Загони Комнезамів мали характер добровільний і розташовані були по своїх селах. В бойовій підготовці вони перебували повсякчасно. Маючи добрий зв'язок з повітськими центрами та з сусідніми селами, в разі появи де небудь петлюрівських повстанців, негайно вирушали для ліквідації їх. Проти них були безсилі боротися не тільки дрібні, але часом й великі групи петлюрівських повстанців. Маючи добру мобільність, бо тримали зв'язки на поготові вартівні вози, дрібні загони комнезаможників, на протязі кількох годин, зводилися у формації масштабу куренів. В таких несприятливих умовах петлюрівський рух поволі занепадав. Основна маса селянства, зв'язана з більшовиками земельною реформою, все більше і більше відходила від петлюрівського руху. Хвиля петлюрівських повстань, що процвітала по Україні в літку 1920 р., в осесні того ж року майже зовсім спала. Звиншніш поштовхів вже не було. Для Червоної Армії більше не існувало фронтів. Частина її відходила з ліній фронтів, але поволі розташовувалася на зиму по селах. Звичайно, що шансів на успішні повстання при таких обставинах не могло бути. Саме селянство, крім зтомлене безперервими війнами, прагнуло до мирного життя. (Однак, руйнівницька економічна політика воєнного комунізму викликала незалежне мас. селянське відмовлялися обробляти землю і тоді більшовики щоб уникнути нової революції (а таке становище було на всьому терені совєтської держави) увели нову економічну систему (НЕП), що в основному відповідала бажанню селян, краварів та дрібних підприємців. Завдяки НЕПу Україна швидко розвивалася, але не довго. В 1920 р. на Україні ще були вибухи повстання, але вже місцевого значення. На лівобережжі вони мали місце лише на шляхах руху партизан Махна, а на правобережжі були пов'язані з повстанцю акцією генерала Юрка Тютюника.

Найдовше за всіх діяв загін Махна. Після ліквідації армії ген. Врангеля командував Червоної Армії не маючи перед собою ворогів на фронтах, взялися за ліквідацію всіх повстанчих загонів, в тому числі і загону Махна. В оцей, власне, період Махно і виявив себе як найталановитіший провідник партизан. Треба зазначити, що Махно оперував весь час в цілковитому оточенні з боку своїх ворогів, не маючи ніяких баз, ні якого запиття. Всюди він мав ворога перед собою і за собою. Тому його дії, військового керівника заслуговують особливої уваги. Затиснутий багато разів за всіх боків частинами Черв. Армії, він ніколи не гуківся і завжди знаходив вихід з становища. Організація його загонів цілковито відрізнялась від організації інших партизанських загонів. Це були кавалерійські загони з тачанками, на яких були розташовані станикові кулемети і амуніція. За загонами завжди слідував табун коней (резервних). В разі нестачі резервних коней Махно ревізував їх у місцевого населення.

Однак, не завжди Махно мав тільки одні легкі кавалерійські частини; під час розвалу південно-українського фронту в 1919 р., до нього приєднувалися здеморалізовані частини Черв. Армії, що складалися переважно з партизанських загонів. Тоді загін Махна перетворився в цілу армію з пішими та артилерійськими частинами.

Особовий склад його загонів був цілком відмінний від складу інших загонів. Це були обстріляні обкурени пороховим вогнем воїни, які про поворот до дому і не мріяли. Витривалі, фізично сильні, що готові були посвятити все своє життя службі у „батька“ Махна.

По національності — це були українці переважно з південної України, з Чорноморського узбережжя — степовики або рибалки. Не бракувало у нього і матросів — анархістів. Сам Махно був анархістичного погляду. По суті загони Махна були загонами чистої непокірної волоніти. На левікіпців махновці дивилися як на „буржуазну шкуру“ і рахували їх за ворога ч.1. На більшовиків як на тоталістів — червоних імперіалістів. Петлюрівців не любили тому, що вони прагнули до державної влади. За поглядами махновців всяка влада є в істоті своєї ворожа народові.

Повні точилася боротьба на фронтах між більшовиками, левікіпцями та петлюрівцями. Махно почував себе не погано. Він додержувався принципу — не давати переваги ніякій вою-

ючій стороні. Коли наступали білі, він підтримував червоних аж доти, доки вони не заціпали його, або червоні не починали брати гору. Тоді він зраджував червоних. Якщо петлюрівці левебуду наступали на хвіст — бився і проти них.

Багато він наробив лиха червоним тим, що засилав до частин Червоної Армії своїх агітаторів, завдяки чому ці частини ставали небоєспроможними і часто густо переходили до Махна.

Після загального припинення військових дій на фронтах, становище Махна погіршало. Він опинився один в боротьбі проти більшовиків. У нього залишилося від 3-х до 4-х тисяч кавалериків. Як вже зазначено було, загони його були кавалерійські з надзвичайною рухливістю. Він просовувався по 100 і більше кілометрів на день. Вибитий з узбережжя Чорного моря, Махно роз'їжджав по всій лівобережній Україні з метою підняти повстання. Але це вже йому не вдалося, бо наряд був стомлений від довголітньої боротьби та й ідеї махновського анархізму були йому чужі. Червоні, не маючи зовнішніх ворогів, відтягли свої частини з фронту і найкращі з них, як кінноту Буденного і Котлявського розташували в середині країни, по селах, тих районів де були повстанські центри. Частина кінного корпусу Червоного Українського Козачества ще в 1920 р. спеціально вела проти Махна боротьбу.

Махна рятували рухливість його загону, звання доріг, уміння вибрати маршрути де він зустрічав деяку підтримку населення. Він пересовував свої загони переважно вздовж областських кордонів або по місцевості, що найбільше сприяла його маршам — по балках, подали від залізниць, де курсували бронепоїзди червоних, по районах, де було найбільше петлюрівських повстанців, що часом приставали до його загонів.

Організація розвідки в загонах Махна була зразковою. Проводилася вона навколо (навкруги), у всіх напрямках, вдень і вночі і не тільки спостереженням, але й боєм. Розвідка боєм це був найулюбленіший засіб у Махна. Він часто вживав демонстративні атаки, чим вводив в оману червоних, наприклад, коли йому треба було перейти залізницю де курсували бронепоїзди Черв. Армії, то він під прикриттям темряви (у вечорі або на світанку) з 2-3 десятками завзято атакував бронепоїзди, а тим часом весь його загін в кілометрах 6-8 від місця демонстративної атаки спокійно перемістився через залізницю.

Взагалі він був великим майстром вживання демонстративних атак і особливо в тих випадках, коли попадав в оточення. А це йому траплялося і не раз, переважно тоді коли його загін ставав на денний, або кількадевний відпочинок. В таких випадках Махно майстерно вишукував найслабші пункти у червоних і ударив, або на якийсь нечисельний і погано озброєний і не вимуштрований загін піхоти, або артилерію, якщо вона пішла до нього без прикриття мішної піхоти. Знайшовши у ворога слабе місце він ударив по ньому за всієї сили і вивірився з оточення.

Коли ж ворог не мав слабких місць, то Махно тоді атакував його з наміром поспути розположення його частин і скерувати дії їх в бажаному напрямкові. Це порушувало план наступу червоних частин, між ними утворювалися досить великі прогалини, в які і проскакував тоді Махно зі своїм загонем.

В ті часи піхота ще вживала лінійної тактики, при якій повернути такий підрозділ як курінь під якимсь кутом, наприклад, на 90 ступнів було дуже важко і потребувало довгого часу. В наші часи коли всі армії вживають грубову тактику, зворот лінії фронту можна перевести порівняно легко. Але не завжди і не повністю вдається використати вогонь всіх воєнів. В усякому разі, деяку частину його, принаймні 30 відсотків можна мати незабаром по зміні лінії фронту. Це дуже важливо при обороні піхоти від атакуючих кінних частин противника та танків.

Пролам ворожій лівій фронту Махно робив завжди рішуче, швидко і завзято. Звичайно, в його положенні, при оточенні цілими дівізіями ворога, мляві дії при проламі привели б його загін до загибелі. Як вже зазначено, Махна безперервно переслідували кінні з'єднання червоних військ. Аби відірватися від них і взагалі збити ворога спантелик, Махно після прогону, а іноді до нього, ділив головний загін на кілька дрібних по 500-600 чоловік в кожному. Ці дрібні загони розходилися в різних напрямках і командування червоних не знало в якому напрямкові вести переслідування. Пізніше, через кілька днів і навіть тижнів і більше, ці загони знову сходилися до квін.

Вживав Махно і своєрідне маскування. Так, ще в 1918 р. його воїни перебрівшись в сільських хлопців та дівчат на весіллі, на тавричанських тачанках підїхали до місця де відбувся парад австро-угорських військ та наробили паням Махновці, прикриваючись снопами на возах, добіралися до розташування червоних військ або до військових ешелонів та роззброювали їх. Що до вживання уніформи Черв. Армії, то це провадилося майже завжди і не одні червоний загинув від їх шабелі, приймаючи махновців за „своїх“. Були випадки, коли махновці, маскуючись червоноармійською уніформом, вільно заходили до повітових міст, відпочивали, жили в лазні одер-

Шпигунство вчора, сьогодні, завтра

(За Бернардом Ньюмен)

Продовження з попередніх чисел

СПРАВА РЕДЕЛЯ

Першим для них ударом був факт, що Редель десять років провадив шпигунську роботу на користь Росії. Він допомагав російським шпигунам в Австрії та викривав австрійських шпигунів у Росії. Коли знаходились росіяни, що бажали продати австрійському урядові військові таємниці своєї країни (в той час це не рахувалось дивовижним), — то Редель їх зразу ж таємно зраджував. Виглядали безкрайніми ті обдурування, що були викриті в його паперах. При цьому він себе упевнено почував, бо всі його матеріяли були на диво знайдені в повному порядку.

Кілька років перед цим, австрійський аташе Ерцгерцог Франц Фердинанд відвідав Росію, де його так добре прийняли, що він наказав австрійському військовому аташе в Петербурзі зменшити шпіднаж в Росії. Два дні пізніше один російський полковник, нав'язавши, з аташе знайомство, хотів йому продати подробиці військових плянів Росії, що до австрійського кордону. Ці пляни були на стільки цінними що їх не купити не можна було. Ці пляни були куплені і передані Ределю. Останній їх зразу ж повернув росіянам, і викрив прізвище того, хто їх продав. Пізніше Редель виробив

фальшиві пляни. На цій підставі австрійського аташе було покарано не тільки за те, що він не підкорився наказу Ерцгерцога, але і за те, що заплатив великі гроші за фальшиві пляни.

За таку послугу росіяни заплатили Ределю 40 000 корон. Дуже уміло, без жодних вагань, він стер всі сліди своєї зради.

Росіянам він продав пляни німецько-австрійського наступу, що на випадок війни мав би початись біля Торпи. Німецька таємна служба зуміла цю зраду викрити, але не зуміла викрити самого зрадника. Треба було зразу стерти всі сліди. Тому Редель зовсім свідомо зраджує трьох російських агентів, підтверджуючи їх вину документами і цим самим знімає в себе всяку підозру, доводячи свою відданність і здібність.

Коли Росіяни висловлюють незадоволення з приводу втрати їх цінних трьох агентів, то Редель їх тим заспокоює, що видає їм головного австрійського агента в Росії. Цей нещасливець пішов на страту не знаючи, що його туди послав сам його шеф.

Безліч аналогічних випадків було викрито офіцерами, що переглядали папери Ределя. Але верховне командування більше турбувалось масштабами зради Ределя. Коли ці масштаби були

жували обід, провіяв, мито та білину від місцевих влад і також вільно вирушували з цих міст. Аж тільки на другий день місцеві влади довідувалися, що приймали не червоних а махнівців.

Самим цікавим буде безперечно те, що Махно зробив революцію в організації кавалерії. Організація його кінноти була вищою за організацію кінноти царської армії. Вживання татарки на багато збільшило вогневу силу кінноти, не зменшило її рухливості та маневровості і зробило її і по цей день дієвим, а не парадним родом зброї. Завдяки такій модерній організації кінноти загін Махна зміг протриматися аж до 1922 р.

Що торкається інших, не махновських, партизанських загонів, то це були піші загони, іноді з невеликими кінними частинами для розвідки переважно. Були загони, що намагалися діяти в „кінному строю“, наприклад, загін Левченка на Полтавщині в осени 1920 р. Кількість партизан в його загоні досягала 400-500. Цей загін діяв на стижах Хорольського, Кобеляцького, Миргородського та Полтавського повітів (на Полтавщині). Загін Левченка далеко успішні як і по кількості, так і по якості махновських загонів, не кажучи вже про чепську амуніцію. Це були прості селяне яких посадили на коней і, навіть, без сідел. Для успішної боротьби проти загону Левченка, червоним вистачало місцевих загонів комвезаможників, зведених в 2-3 групи по 300-400 чоловік в кожній. Тому загін Левченка швидко перестав баятежити червоних.

Інші партизанські загони діяли переважно в межах своїх повітів. Усталити кількість партизан в кожному повіті було дуже важко. Під час масових повстань, в кожному перебувало по кілька сот і тисяч повстанців. Пізніше кількість їх спадала. В повстанні приймали участь звичайні селяне, що після вибухів повстання мирно працювали на ріллі.

В повстанчому русі бракувало належного центрального керівництва. Події на фронтих відбувалися на діях партизан, але координавання повстанчих вибухів було не достатнє. Бракувало свідомих керівників повстанчих загонів. Найкращі з повстанців ставали за „отаманів“. Отамани переважно були малописьменні в усіх відношеннях, а багато з них з амбіціями і власними поглядами на події. Тому така сила, як повстанці, була не достатньо використана.

Трапилося це тому, що була занехаєна така ділячка праці як політична робота. Все покладалося на самовилив. Наліялися, що населення само дійде до розуміння державної справи. Занадто покладалися на стихійність повстань. Не було звернено уваги на незможне селянство. Не було виникнуто політичних

гасел в його адресу, що привело до розриву з ним, а також з тією частиною інтелігенції, що пішла до большевиків.

Нашим завданням не є обвинувачувати ті або ті бола українського суспільства за поразку української національної революції в 1917-21 рр. Тоді її члени уряду УНР ні українські партії не мали досвіду як в державних так і в партійних справах. Коли ми пишемо про недоліки Уряду УНР, та партійних середовищ, що його оточували, то рич самим не знімаємо відповідальності з інших українських партійних середовищ, що пішли на співпрацю з большевиками і потягли за собою значну частину українського народу. Нашим завданням є:

1. Вивчати загальні помилки що були допущені урядом УНР і всіма партійними середовищами того часу.

2. Вивчати природу та дійсну силу партизанського руху на Україні в 1918-21 рр.

3. Вивчати дійсні причини поразки української національної революції 1917-21 рр.

4. Довести що большевизм втримався ще й тому, що західні держави (Антанта) ставили ставку, в боротьбі проти червоної Москви, не на українській народ, а на білих росіян та поляків.

Це нам потрібне для того, щоб увикнути тих самих помилок в майбутньому.

З ходу подій в революції 1917-21 рр. видно було що сила повстанчого руху була настільки велетенською, що поразки або перемоги тих або тих воюючих сторін на Україні цілком залежали від того, проти кого було скеровано повстання українського народу.

Спроби Антанти провадити боротьбу проти большевиків були невдали, тому що Антанта не розуміла дійсної причини революції на Україні і на терені царської Росії, вичала рушійних сил революції, а головним чином — сили українського народу. Антанта відмовилася опертися на уряд УНР та на повстанчий рух на Україні. Сумні наслідки цього відомі всьому світові.

В другу світську війну історія повторилася. Розгром гітлерівських армій на теренах України, Білорусі і на російських теренах стався в наслідок не розумної політики німецького уряду.

Про події в цю війну, про партизанський рух під час війни та про перспективи його в майбутній війні, буде подано в наступній статті.

виявлені то це їх ошарашило. „Плян три“ був зраджений передбаченому військовому противникові. Війна ніколи раптово не виникає, як нам це здебільше здається. Ще задовго до 1914 року передбачались конфлікти, що мали привести до сутичок між Австрією та балканським королевством.

В зручний час Австрія мала б ударити. Як передбачалось, Росія мала б втрутитись в конфлікт і захистити свого маленького, слов'янського брата, а Німеччина мала б стати в захист Австрії.

„Плян три“ була сама цінна таємниця австрійського генерального штабу. Наступ на Сербію був вироблений; предбачались такі сильні удари, що навіть героїчні серби не мали б надії відбити наступаючого ворога. Цей плян був до тонкості продуманий та підготовлений: розмір наступу, збір військовиків, місце та ціль наступу, транспорт і все, що для успішного наступу потрібно було, до дрібниці було продумано, та занесено на мапи.

І цей плян був зраджений росіянам. Його одержали від росіян серби. Треба було цей плян швидко змінити. Територіяльні можливості були дуже обмежені, бо в пляні були закладені найкращі ідеї австрійського генерального штабу.

Ми з'ясували що наслідки розміру шпіонажу дуже тяжко оцінити. Ми можемо лише ствердити, що зрада Ределя змінила картину всієї війни і коштувала мабуть сотисячам життя.

В Белграді плян попав до рук сербського головнокомандуючого — маршала Путніка. Він не був кабінетним стратегом а був чудовим борцем і уродженим психологом. Цей плян він так детально простудіював, що знав його не тільки напам'ять, але й разом з цим читав і думки тих офіцерів, що цей плян складали. Таким чином він міг приблизно передбачати й зміни, що будуть зроблені, після того як їм відомо стане, що плян зраджено. Це йому вдалось досягти з великою точністю. На диво всьому світові, австрійсько-угорське військо було відкинено з сербського кордону, не дивлячись на переважаючу його силу, як людьми, так і зброєю.

Серби передбачали кожен змін у австрійській тактиці і тому були підготовлені для контрнаступу, сербам удавалось відкидати противника три рази із великими для нього втратами. Замість того щоб сербів за кілька днів чи тижнів перемогти війна затягувалась на 13-місяців.

У цю війну, шляхами підкупу, була втягнута Болгарія, якій обіцяно було певну територію. Півніше австрійці дуже не охоче віддали болгарам цю землю. Але найобразливішим для австрійців було те, що вони примушені були просити допомоги у німців. Це сильно образило престиж і гордість австрійців. Велика Габсбурзька держава не спроможна була сама упоратись з маленькою балканською державою. Ганебні поразки в Сербії були дуже подразнючими, тому австрійське керівництво зтягнуло підкріплення з російського фронту. Це означало примусову зміну пляну. З початку передбачалось переможну австрійську армію перекинути з Сербії для наступу на російський фронт.

А тепер треба було послабити збройні сили на російському фронті, щоб можна було продовжити наступ на Сербію. Коли б російський, генеральний штаб рахувався з думками своїх видатних генералів на фронті, то ці наступи могли бути вирішальними. На інших відтинках, зрада Ределя не була такою сенсаційною, але цінною. Коли агенти Ределя повідомляли, що росіяни вимагають підкріплення на фронті, Редель ці відомості австрійському генеральному штабові не передав. А тим часом ті офіцери, що вимагали провадити війну до переможного кінця, підбадьорювали себе тим, що їм удасться швидко знищити цього „слабкого колоса“. Вони своїх бійців без застережно посиляли в атаку і в репті переконались, що росіяни не такі вже слабкі, як їм це здавалось. Багато офіцерів і бійців заплатили своїм життям за зраду однієї тільки людини.

Це була страшна ціна. Відповідні чинники обрахували, що Редель мавби відповідати за смерть півмільйона австрійців. Це був дуже обережний обрахунок. Могло ще гірше статись, коли б російський генеральний штаб рахувався з думками інших. Генерал Путнік, знав, що австрійці свої пляни змінити, але російські генерали були загорді, щоб прийняти поради балканського генерала. Вони свої пляни складали на основі повідомлень від Ределя. Австрійці свої пляни в дійсності змінили бо саме мали найбільшу можливість змінити їх на російському фронті.

Тому, що сербський фронт австрійські сили послабив, бо австрійцям не відома була сербська потужність, то росіянам удалось в Галичині перемогти. Але росіяни цю перемогу могли мати значно дешевше. Повільність росіян дала австрійцям можливість відпочати. Німці за цей час підготувались до виступу на допомогу австрійцям. Наслідки зради Ределя відчувались до самого кінця війни. Стверджується, що Редель був, до деякої міри, інспіратором виникнення першої світової війни.

В 1913 році передбачалась війна, але її можна було обійти. Справа Ределя підпалила старі пристрасті і викликала нові до життя. Коли б не було справи Ределя, то примеренська атмосфера могла б утримати мир в Європі. Особливо яскраво бачимо це на прикладі Австрії, де керуючі мужі до краю ображені вносять останнє рішення — піти війною.

Рідко хто з шпигунів лишив в історії такі страшні сліди людського горя як Редель.

Коли А. Редель писав: „тепер я хочу вмирати“, то на великий жаль це було з запізненням на 10 років.

БАРОН У ПЕРУКАРА

В Скотланд Ярд, в свій час, значно поширився особливий відділ. Його завданням було, не тільки постійне спостереження за різними шпигунами, але й охорона керівних осіб і гостей із закордону. З самого початку ця організація не була створена для шпіонажу, а для спостережень за чужинцями, що знайшли у Великобританії притулок, між якими, на великий жаль, не мало перебувало злочинців. Похорони короля Едуарда VII в 1910 р. надали особливому відділу багато праці. В Європі на

той час було ще досить багато монархів. Їхнім обов'язком було віддати помершому „стрішньому братові“ останню пошану. Де хто з них був з небіжчиком дійсно зпоріднений, як наприклад, царь Вільгельм II був кузином небіжчика. За охорону цих монархів, і республіканських президентів та різних уповноважених, відповідав на британському терені особливий відділ в Скотланд Ярді. Інспектор особливого відділу розподілив між детективами обов'язки. Детективів Друра і Сеала інспектор залишив при собі. „Для Вас я маю особливе доручення, промовив він, але тримайте язика за зубами... Німецький цар має військову охорону. До цієї охорони належить морський офіцер, так званий Барон Росток, Цей Барон Росток був колись в одній північно-американській країні морським аташе, де займався шпигунством. Отже, за ним варто було б стежити, але дуже обережно!“

Коли царська охорона марширувала в похоронній процесії то Друр і Сеаль, Барона Росток з очей не спускали. Після похорону Барон повернувся до свого готелю і переодягнувся в цивільне убрання. Коли він вийшов з готелю то детективи на нього чекали. Барон взяв візника і поїхав у певному напрямку, а Друр і Сеаль поїхли в слід за ним. Їхали вони через Шарінг Кроес Роад, Тоттенгем Коурт Роад і Ейстон Роад; і тільки на Каледоніан Роад зупинився перший візник. Детективи зауважили, що Барон вступив в одну крамницю третьої класи. Над крамницею була вивіска з надписом: „К. Г. Ернст, Перукар“. Тяжко було повірити, щоб Барон в такій перукарні міг голитись або стригтись, під час, коли Друр повертався, слідом за Бароном, до готелю, Сеаль лишився й стягав різного роду відомості про крамницю. Ернст по походженню німець, але англійський підданий. Крім перукарні він ще перепродує перукарські приладдя. Після повернення Барона до Німеччини, детективи почали за Ернстом пильнувати. Через кілька днів, на ім'я Ернста, від німецької фірми, прибув пакунок. Між інструкціями про користування машинкою для стрижіння, знайдені були інструкції для шпигунства. Німецькі агенти мали збирати відомості про англійську флоту. Війську тут не надавалось великої ваги. Англійська військова контрозвідка „М.І.5.“ цю справу перебрала до своїх рук. Розумний офіцер контрозвідки зразу ж зрозумів, що Ернст тут тільки виконує обов'язки „поштової скриньки“. Німецька розвідка надсилає йому вказівки для шпигунства в пакунках мила, бритви, та машинки для стрижіння, а Ернст ці вказівки пересилає відповідним агентам. Дійсно наступний день, Ернст здав на пошту 22 листи, що були зразу ж затримані. В Скотланд Ярді вже було все підготовлено до арешту Ернста та 22 х його агентів, але контрозвідка тут мала інші пляни. „Ні, ми тепер маємо 1910 р., не припускаємо, щоб німці в перші три роки розпочали війну. Адміралтейство рахує початком війни 1914 рік, бо тільки тоді може бути використаний „канал царя Вільгельма“. Заарештуємо цих людей, то німці розбудують нову шпигунську групу і хто знає, чи ми тоді таке щастя матемо. Ні, ліпше за агентами будемо стежити. Відсилайте затримані листи! Ми не

хочемо викликати у цих людей підозру. В зручний для нас, час ми їх повідомимо і тоді німці вступлять сліпо у війну.“ Так гадали керівники англійської розвідки. Такий зручний час передбачався 5. серпня 1914 р.

Мені в свій час, „М.І.5.“ особисто про те щастя розповів, що його вони мали при арешті шпигунів. Всіх їх співробітників „М.І.5.“ було 14 осіб з них — 7 офіцерів та 7 писарів. Для такої широкої акції в контрозвідці це була майже безнадійна для них ситуація. І тільки гострий розум, зумів викрити помилки ворога, а цих помилок було достатньо. Кілька тижнів тому німецьких агентів у Великобританії відвідав так званий Густав Штейнгауер, що пізніше дуже скромно назвав себе „майстершпигуном“ Після 1918 р. я мав нагоду зустрітись з керівником одної німецької таємної служби, який мене запевняв, що жодного Штейнгауера не знає і ніколи про нього не чув. Пізніше він його пригадав як маленького незначного агента, що саморекляма, не виправдала його, а довела його нездібність. За тиждень перед війною цей хвалько поїхав до північної Шотландії, щоб випробувати можливість в Скапа Фльов. Глибину моря він міряв так: найняв собі човен і перев'язав шнур, через кожний метр вузлом, і пустив його в воду. Помірявши, він прийшов до висновку, військові пароплави зможуть тут причалити. Це саме він міг мати, значно дешевше, коли б купив собі морську карту за 2 шілінги. Штейнгауер любив по дитячому переодягатися; з особливою любов'ю він носив двохсторонній плащ. Як шпигун він жодної ціни не мав. А сам стверджував, що він є чудовий шпигун та, що колись належав до штабу Пінкертон. Його поїздка до Англії не була вже зовсім безкорисною. Він помітив, що за деякими його зв'язковими слідкують. Попереджував він цих людей дуже не уміло з загальними фразами: „Війна перед дверима“. Про себе дбав добре і намагався Англію як найскорше залишити, що йому й пощастило. Тільки одному агенту вдалось піти його слідами. Всіх інших було 5. серпня 1914 р. спіймано в поліційну сітку: 7-х в Лондоні, 3-х в Невкастле, 2-х в Портсмуті, по одному в Брітоні, Вінчестрі, Зоутгамтоні, Веймоунті, Фальмоунті, Варвірку і т.д.

Переважну більшість інтернували. Ернста, як підданого Великобританії було засуджено на сім років до в'язниці. Виявилось, що йому за роботу, як поштаря платили тільки один фунт на місяць. Виявилось, що плян „М.І.5.“ був більш ніж обгрунтований. Коли німці біля Монся заударились з англійськими авангардними частинами, то вони були здивовані, що з Англії вирушив експедиційний корпус. Німеччина вступила в цю війну зовсім сліпо. І це тому, що якийсь Барон в Каледоніан Роаді відвідав якусь перукарню.

Німці дуже уважні учні. Не пройшло багато часу, як вони зрозуміли ту штуку, що їм була підсунена. Це їм була наука. Французам не тяжко було в Північній Африці, в заціллі німецьких військ, розбудувати працездатний шпигунський апарат. Вони були тільки заклопочені тим, що за багато людей виявляло бажання працювати на їх користь. Тисячі з них робили це лівою рукою. Дійсний же апарат

Капітан П. ОМЕЛЯНЕНКО

Сторінка військового навчання

Лекції з тактики піхоти для старшин середнього складу

(Продовження з попередніх чисел)

ПЕРЕСУВАННЯ ВІЙСЬК

М а р ш

Маневрова війна вимагає швидкого здійснення всіх рішень та підкріплення свіжими військовими з'єднаннями для ведення бою. Тому вислід багатьох операцій на війні залежить від належного виконання маршів. Марш — це основа всякої дії на війні перед боєм, під час бою та при завершенні його. Марш — це не тільки пересування військ пішим порядком. В наші часи величезного розвитку техніки війська будуть рухатися всілякими засобами — пішими, на автомашинах, в повітрі і залізницями. Пересування пішим порядком ще не вижило себе, не дивлячись на збільшення цятаної ваги мотомехтранспорту. Піше пересування буде існувати завжди, коли марші будуть провадитись поблизу фронту, в горах, в піщаних, болотяних та лісових місцевостях, або просто по місцевості без доріг, себто по посівах, по стерні, по ріллі по луках і т.д. Такі марші по місцевості без доріг називаються колонними маршами або рухами.

Марші викликаються дійсною бойовою необхідністю. Недоцільне пересування військ, навіть на найкоротших дистанціях, є злочин, бо не тільки приводить до порушення загального плану маневру, але й збільшує втому військ. Характер і цілі маршів впливають на психологічний стан військ. Натриклад, марш наступальний викликає піднесення духа, а відступальний марш, навпаки, сприяє занепадові бойового духа і т.д.

На швидкість руху військ впливає: якість шляхів, загальний характер місцевості, стан погоди, час доби. Найкращими шляхами є шосейні, які треба рахувати найкоротшими. Грунтові шляхи в суху погоду дорівнюють шосейним, але під час дощів зменшують швидкість руху

на 50 відсотків. Ще гірші шляхи — на піщаних грунтах. Сніг та ожеледиця зменшують швидкість руху на 75 відсотків. Також впливає на швидкість руху рельєф місцевості. Взліч зменшується швидкість руху на 25 відсотків.

Вплив техніки на організацію маршу

Організуючи марші, необхідно враховувати бойові засоби ворога, а саме:

а) авіацію, що є не тільки засобом спостереження за полем бою та зацілям фронту, але й засобом поразки вогнестрільною, вогневою, хемічною і, можливо, атомовою зброєю. Лаше тумани та похмура погода перешкоджають діям авіації. Нічна темрява частково гальмує її дії.

б) Широкий розвиток автотранспорту утворює можливість зустрічі з наземним ворогом на значному віддаленні від тих місць, на яких предбачалися зустрічі з ним. В зв'язку з цим необхідно вжити заходів на випадок передчасного нападу ворога.

в) Сучасна артилерія, що працює при допомозі авіації, володіє великою дальністю вогаю. Вона може вести вогонь на дистанції до 15 і навіть більше кілометрів. Тому війська завжди повинні бути готовими до розчленування, аби не нести втрат від вогаю далекосяжної артилерії.

г) Крім того треба врахувати сучасну організацію піхоти. Стрілецький полк має тенденцію до зменшення свого складу за рахунок збільшення свого обозу. Вже перед другою світовою війною склад полку в порівнянні зі складом полку в першу світову війну зменшився на 25 відсотків, але склад обозу збільшився на 100 відсотків.

У зв'язку з цим глибина колони, відповідно збільшилася — для куреня з 600 метрів до 900 метрів, для полку — з 2 000 метрів до 3 300 метрів і навіть більше. Збільшення глибини колони утворює перешкоди для маскування.

складався з вишколених агентів. Не тяжко їм передавати щоденно повідомлення про пересування німецьких військових частин та про інші справи. Але французькі агенти працювали необережно їх було забагато, німецька розвідка кількох цих агентів запідозрила, але не арештувала, а почала за ними стежити. Навіть і тоді, коли провини були доведені, їх не чіпали, а старанно занотували всіх їхніх помічників. Одним словом, тут цілковито повторювався факт Ернста, тільки в інших ролях Німці вплинулися в глибину французької шпигунської організації, а французи про це нічого не знали. Німці знали, що в 1916 році має початись велика альянська офензива. Тому вони випередили альянтів і перші нанесли їм удар. Німцям не йшлося заняття великих теренів, а про ряд обмежених просувань, які б, при артилерійській підтримці винищували б французьку армію. Були всі можливості наступу. Фердун і Бельфорд. Щоб завести французьких шпигунів в блуд, війська планомірно перкидалися то туди то назад. Перед головним переформуванням військ, німці враз заарештували 66 французьких шпигунів. Французька шпигунська організація була розбита, а ще не викриті агенти були ізольовані, бо зв'язки між ними були розірвані. На перший погляд справа виглядала так,

що французи нібито мали вступити у вирішальний бій. Але на щастя і англійські агенти зауважили ознаки найближчого наступу німців і передали такі повідомлення далі. З інших місць також поступали поважні застереження. Для французів, німецький наступ був несподіванкою. Французькі високі офіцери, так були захоплені своїми плянами наступу, що відмовлялись визнати наближення ворожої офензиви. Коли б ще на волі були ці 66 шпигунів, то мабуть їхні повідомлення не так легко було ігнорувати. Цим, шпигунська афера у Фердуні ще не зовсім була закінченою, це переважно була „солдатська битва“ де більш залежало від героїзму французів ніж від далекозорого керівництва. Німці із-за зайвої самоупевненості можливо стали безтурботними. Їх наступ основувався на артилерії та на застосуванні великої кількості вибухових матеріалів. Найбільший склад вибухових матеріалів знаходився біля Гірсона. Цей склад зауважив французький селянин. Через кілька днів сюди попав французький набій, що знищив 100 000 німецьких гранат перед самою вирішальною битвою. Вирішальним при таких битвах бувають, дуже часто, саме такі випадки, але особи, що за такі випадки мали б відповідати, переважно до відповідальності не притягаються.

На організацію маршів можуть впливати не тільки технічні елементи, але й самий характер операції бойового завдання. Наприклад, в першій половині січня 1945 р. гітлерівська армія провадила наступ проти гвардійської армії советських військ, що була виставлена на захід від Будапешта (столиці Венгрії) як заслон. В цей час інші советські армії оточили 180 000 німецького війська. Боротьба точилася в основному за ліквідацію цих 180 000 німецьких воєнків. Командування німецьких військ вживало два наступу на правому фланзі і центрі гвардійської армії советських військ з метою пробитися до Будапешту і звільнити оточені війська. Але ці наступу, не дивлячись на енергійне їх проведення, навіть з переважаючими силами (в танках), не мали успіху. 12 січня 1945 р. головні сили советської армії, рятуючи англо-американські війська від загрози бути розбитими і розьолотити, (дربлизно в середині грудня 1944 р. німці на західному фронті в Арденах завдали американській армії великої поразки), повели рішучий наступ в напрямку Варшава-Берлін. Рятуючи свої останні резерви, німецький генштаб вирішив, не звертаючи уваги на загрозиливе становище на центральному фронті, все ж таки визволити з оточення в Будапешті 180 000 своїх воєнків тим самим зробити загрозу на лівому флангові наступаючих советських військ у Варшаво-Берлінському напрямку. З метою введення в блуд командування советської гвардійської армії, що заслоняла будапештський фронт, німці вирішили повести наступ вже не в гористих (але найкоротших шляхах) на правому фланзі советських військ, заслоняючих Будапешт, а на рівнині озера Балатон (на лівому фланзі советської гвардійської армії) з метою передення цього марш-маневру у найбільшій таємничості, німецьке командування виводило зі свого лівого флангу (під Комарно), а також з інших частин фронту у Венгрі, свої частини, головним чином, танкові, вантажило їх в ешелони, відправляло в Чехословаччину, потім у Німеччину, з Німеччини в Австрію, з Австрії назад до Венгрії вже на свій правий фланг в район озера Балатон.

Коли для зосередження ударної групи в новому районі по простій треба було пройти лише 60-80 км, то за цим пляном німецькі війська їхали залізницею більш як 1 500 км і вже потім зосереджувалися для наступу.

Такий хитро розумний маневр був зроблений німцями з метою приховати від советського командування свій намір прориву на Будапешт. Рух ешелонів в Чехію, а потім до Німеччини, коли б і був вижитий, то мусів би завести советське командування в заблуду, бо в такий гарячий момент, коли головні сили советської армії наступали найкоротшим шляхом на Берлін, здавалося, що ешелони, які прямували на північ, були направлені на підтримку берлінської групи німецьких військ, а не на визволення Будапешту.

З цього ми бачимо, що на організацію маршів можуть впливати не тільки технічні, але й цілком інші причини.

Продумана організація маршів є одним із важливіших обов'язків старшин та їх штабів. Повинні бути забезпечені: своєчасне прибуття частин в призначений їм район, збереження фізичних сил і бадьорості військ для бою, постійна бойова готовність військ і матеріальної частини, секретність та раптовість. Тому — марші треба робити переважно вночі, або в умовах обмеженої видимості. З минулої війни ми маємо приклад, який яскраво свідчить про те, що марші вночі в сучасних умовах, при наявності чисельної і далекосяжної авіації є найкращими. В сталінградському напрямку, в осени 1942 року, при наявності доброї погоди, советське командування підтягло з степових волзьких та уральських районів свіжі частини і зосереджувало їх в напрямку головного свого контрн наступу тільки вночі. Вдень всякий рух у степу замирав і німецька авіація, не дивлячись на свою наявну перевагу над советською, не зуміла викрити маневру советських

військ. Це послужило найголовнішою причиною катастрофи німецької армії під Сталінградом.

Класифікація маршів

Марші поділяються на наступальні і відступальні. Перші розраховуються на зустріч з ворогом, на бій з ним; другі — ухилення від ворога і від бою з ним. Відступальний марш відбувається або при наявності тиску з боку ворога, або зовсім без нього. Тому організація маршів повинна бути тісно пов'язана з обставинами.

Марші, що виконуються по відношенню до противника, і відбуваються на фланзі наших військ, називаються фланговими і також можуть бути наступальними або відступальними.

Марші відбуваються в самостійних колонах, що складаються з різних родів військ. Маршові колони розчленовуються і по фронті і в глибину. Для розчленування по фронті використовуються рівнобіжні дороги, а коли їх нема, то марші відбуваються поза дорогами (по місцевості).

Організація маршів

Складаючи план маршу, необхідно мати на увазі наступне: 1) чіткі сіл маршу, 2) місце прибуття військ, 3) вибір напрямку руху (шляху), 4) визначити групування частин та порядок руху, 5) намітити міри охорони сил частин, 6) намітити міри забезпечення маршу, 7) встановити час початку руху, 8) забезпечити керування під час руху.

Дистанції при розчленуванні в глибину між полковими колонами — до 1 км, між куріями — до 500 метрів. Порядок розчленування, склад кожної колони і дистанції між ними визначаються завданням, що виконує військово-з'єднання (дивізія, корпус) та обставинами. При виконаванні маршу кількома колонами повинна бути забезпечена взаємна підтримка колон та своєчасне розгортання до бою.

Дистанції між частинами та підрозділами у випадках форсованого (прискореного) маршу можуть бути і дуже невеликими, але при умові, коли ворог абсолютно не може спостерігати маршуючі колони з повітря (під час туману, а також і вночі). В таких випадках можна вживати дистанції: між сотнями — 10 кроків, між куріями — 25 кроків, між полками — 75 кроків, між окремими невеликими частинами чисельністю не більше курієй та обозами — 25 кроків.

Побудова колони може бути по 2, по 3, по 4, в залежності від місцевості.

Підйом людей з нічлігу провадиться за такий час до руху, що потрібний для збору, але з таким розрахунком, щоб люди не втомлювали передчасним підйомом. Для збірних пікоти, включаючи і свіданок, досить однієї години. Вихідний пункт повинен бути пройдений всіма частинами точно в свій час. Недопустиме схрещування колон,

Під час руху треба давати малі відпочинки, на 10 хвилин, після 50-хвилинного руху і великі привали від 1½ до 3 годин. Це потрібно для збереження сил воєнків. Під час великого привалу роздається воєнкам обід. При переходах до 20 км, великого привалу не робиться. В деяких випадках, коли треба пройти більшу відстань або при сильній втомі військ, можна робити два великі привали;

перший привал — після 1/3 переходу на 1-1½ години; другий — після 2/3 переходу на 2 — 2 1/2 год.

Швидкість пересування стрілецьких частин — 4 км на годину; при полегшому навантаженні (спорядження до — 5 км на годину. Іноколи треба підрозділи військових частин швидко пересувати з полегшим навантаженням. Таке швидке пересування називається кидком. Швидкість його — до 8 км на годину. Як правило, кидками можна пересувати підрозділи не більше курієй, але й можливі винятки.

Нормальний марш кінноти — 7,5 км на годину (по дорозі і по зручній місцевості).

Швидкість руху самокатних частин (на велосипедах) — 10 км на годину; моторизованих частин — 15-25 км на годину; механізованих з'єднань — 12-20 км на годину. Нормальний добовий перехід загально-військового з'єднання 8 годин руху — 32-34 км; форсований марш — 10-12 годин і більше, але з обов'язковим додатковим привалом. Можливе вживання комбінованих маршів, коли війська частково пересовуються пішки, частково перекадаються на автомашинах. Такий вид маршу потребує точного розрахунку часу і досконалої організації служби регулювання та безпеки руху.

Форсовані марші та кидки, що вимагають від військ більшого напруження сил, допускаються при наявності особливо важливої бойової цілі.

Для збереження сил вояків обов'язково, вимагається відпочинок коли дозволяють обставини. Під час маршу воякам гребти давати не менш як 8 годин на добу для сну, своєчасно видавати їжу і виконувати санітарно-гігієнічні правила. Старшини повинні контролювати стан ніг вояків, припасувати спорядження, стан кінського складу і т.п.

Розташування на відпочинок, побудова і відтягування колон не повинні віднімати зайвого часу та безцінно вимотувати сили. Збір в одному місці на початку маршу частин більше куреня, а в кінці більше полку, — забороняється. Під час маршу повинно дотримуватися суворого порядку руху. Командний склад перебуває на встановлених місцях. Командири полків і дивізій зі своїми штабами знаходяться при авангардах (передових загонах) або в голові колон і зобов'язані контролювати організованість руху та бойову готовність.

На марші не допускається підбігання відступаючих, бо це дуже зтомлює та виснажує вояка.

Дисципліна маршу полягає: а) в збереженні порядку та рівномірності руху, б) в забороні самовільного виходу із строю, в) в збереженні дистанції між частинами. Для визначення години початку руху, або взагалі часу руху, необхідно розрахувати: а) точний час прибуття на місце призначення, б) обчислити загальний кілометраж маршу, в) врахувати годину, швидкість маршу, г) намітити тривалість великого привалу, д) взяти на увагу інші причини, що можуть негативно впливати на марш.

Для забезпечення військ від раптового удару з ворогом висилаються розвідувальні та охоронні частини, організується безпосередня охорона колон: ППО (протиповітряна охорона), ПХО (протихемічна оборона), ПТО (проти-танкова оборона), а також зв'язок по фронту і в глибину. Докладно про ці заходи буде подано в окремих темах.

Для розрахунку та організації маршу необхідно: а) розвідати та вибрати дороги, що в найбільшій мірі забезпечують виконання поставленого завдання і намітити колоні шляхи; б) карта повинні бути підняті і виправлені; в) встановити необхідні міри по ремонту доріг; г) розрахувати довжину доріг (з розрахунком їх стану), швидкість та час руху, місце привалів; д) взяти на увагу віддалення наземного противника; е) оцінити весь шлях і окремі його ділянки, з точки зору можливості повітряного, хемічного та наземного нападу противника і определити міри забезпечення і протидії; є, розподілити дороги між військовими з'єднаннями (під терміном військово з'єднання треба розуміти дивізію або окремі загони, що по чисельності та по кількості різних родів зброї є середні між дивізією і полком), встановити склад команд, їх начальників, час виходу вхідних пунктів і проміжних рівняльних рубежів, району великих привалів та назначити райони нічлігів (відпочинку). Під терміном „проміжні рівняльні рубежі“ треба розуміти якісь пункти на місцевості (села, висоти і т.д.), що знаходяться на одній лінії, себто на однаковому віддаленні від вихідних пунктів. Для кращого розуміння наведемо такий приклад: дивізія пересовується двома рівнобіжними доро-

гами з пункту „А“ до пункту „Г“. Між пунктами „А“ і „Г“, є два села „Б“ і „В“, що знаходяться на однаковому віддаленні від вихідного пункту „А“. Так оці дві колони дивізії повинні одноразово вийти з вихідного пункту „А“, скажемо о 6 год. ранку і також одноразово досягти проміжного рівняльного рубежа на лінії сел „Б“ і „В“ о 10 год.

ж) Опреділяти час та порядок прямування колон при скрещенні.

На марш віддається наказ. По отриманні його від старшого начальника, командир військового з'єднання (частини — розуміти полк, або окремай курінь) для забезпечення військам часу на підготовку дає попередні розпорядження, в яких подається час і порядок виступу, шлях і передбачена величина переходу.

Для пересовування стрілецької, а також і кавалерійської дивізії дуже бажано мати дві дороги. Підрозділи механічної тяги пересовуються по окремих дорогах але колонними шляхами, (це для того, аби не перешкоджати рухові стрільців). В разі прямування в загальній колоні, підрозділи механічної тяги пересовуються скачками в проміжках між розчленованими колонами. Обози першого розряду (бойові) пересовуються із своїми частинами при наступальному марші — в хвості, а при відступальному — в голові.

Військові з'єднання, маскуючись, пересовуються в похилних строях по одній стороні дороги, або по обох сторонах дороги в усякому разі конче залишаючи вільний проїзд для автомашин і зустрічного руху.

Тіснини і переправи, військові з'єднання прускають безперервно або перекатами. Для регулювання руху обов'язково призначають коменданта. При випадкових зустрічах і перехреснуваннях колон самий старший загально-військовий начальник безпосередньо рішає питання про порядок перепустку військових частин, ураховує їх бойові завдання.

На великий привал, відповідно з наказом на марш, війська сходять з дороги і розташовуються биваком або квартиро биваком. Розвідка місця великого привалу проводиться заздалегідь. Місця великих привалів повинні якомога краще відповідати вимогам маскування та потребам військ (вода, і т.п.).

При ймовірності зіткнення з ворогом, війська розташовуються й охороняються на биваку в порядку, що забезпечує швидкість розгортання і відбиття раптового нападу.

Про організацію маршу штаб кожного загально-військового з'єднання і початкові колони зобов'язані визначити активні засоби ППО і ПТО, засоби спостереження й оновлення та поставити їм завдання.

Начальники колон та командири частин зобов'язані під час маршу слідкувати за бойовою готовністю виділених засобів, за виконанням мір маскування і порядку розчленованого маршу, не допускаючи жодних відхилень (пересування по тильовій стороні, заборона руху або зупинки на дорозі, коли поруч можна використати ліс і т.п.).

Повинна бути забезпечена найбільша кількість активних засобів для прикриття під час переходу тіснин або переправ.

Розвідка повинна заздалегідь встановити можливі шляхи для обходу тіснин і дефіле, на випадок зараження їх стійкими ОР (отруйними речовинами).

При пересуванні вдень завжди належить прагнути використати умови поганої видимості з повітря (туман, пил, хмарність і т.д.). Для прикриття маршів можна вживати дамкові завіси.

В першій половині грудня 1944 р. американському й англійському командуванню на західному фронті було добре відомо про пересування вздовж західного фронту Німеччани двох танкових німецьких армій. Але незабаром густий снігопад, що тривав кілька днів, перешкодив влітам авіації союзників. Союзники гадали, що ці дві танкові німецькі армії пересувалися на схід проти большевників. І зовсім

З листів до редакції

До Редакції і Адміністрації військово-політичного журналу „Штурм“
Від Кубано-Чорноморського козака
А.М.

Шановні друзі і панове в Німеччині!
Недавно до моїх рук попав журнал „Штурм“ ч. 1 (два наступних числа 2, 3, я вже мав раніш). Зазначу: матеріал цікавий і серйозний для читача, що цікавиться військовими і політичними справами взагалі та історією і трагедією свого краю — Батьківщини, зокрема; особливо за останні 37 років. Стаття „Розгром національних кадрів РСЧА“ — про так звану змову маршала Тухачевського, — зупинила мою увагу на ній і я зі свого боку хочу дещо доповнити, хоч може мої матеріали будуть не першою свіжістю.

До згаданої статті була така приписка: „Редакція звертається до читачів з проханням виправлення і впорядкування списку винищеного Вищого командного та політичного складу РСЧА, ВМФ і ВПС“. Отже я цілком свідомо розумію ваші труднощі (та це й не можливо зразу зробити) в справі збирання вичерпуючих матеріалів по упорядкуванню „страшного списку“ винищених військовиків (і тільки вищого складу, не кажучи вже про середній і молодший склад) за роки панування шашличника — Джугашвілі, з його сталінецькою м'ясорубкою. Але багато лишилось свідків, спостерігачів і самих, безпосередньо переживших всю цю трагедію, з котрих немало вирвалося на свободу на захід, завдяки останній світовій війні.

Вони тепер розказують і свідчать всьому вільному світові про „Советський рай“ і криваву насолоду кремлівського диктатора. Я також є той, що пережив те страхіття сталінецької м'ясорубки і хочу доповнити дещо до матеріалів поданих в згаданій статті.

Ви цілком пропустили Київську групу — вищого командного складу, яку також треба занести до списків винищеного, в роки 1930-1938, вищого командного складу РСЧА зокрема сюди належали:

несподівано 16 грудня ці дві німецькі танкові армії раптово напали на позиції американців і завдали їм поразки. Це свідчить про те, що пересування вдень теж можливе, але в умовах несприятливої погоди для дій ворожої авіації.

Організація зв'язку на марші повинна забезпечити командуванню можливість передавати під час пересування військ розпорядження, а також одержувати донесення від органів бойової безпеки і сусідніх колон. Керування частинами на випадок раптового розгортання можливе тільки при наявності зв'язку. Це досягається широким вживанням рухомих засобів (літаки, авта, мотоцикла, самоката, кінні зв'язкові): вживанням засобів сигналізації (радіо, звукова та світлова сигналізації) і розподіленням засобів зв'язку по колонах. Радіо-зв'язок використовується тільки для зв'язку з органами розвідки, охорони, постами ПСОЗ (спостереження за повітрям, оповіщення і зв'язок) і з авіацією. Інші радіостанції повинні бути готовими до зв'язку між собою по системі, що повинна бути розроблена й оповіщена штабам завчасно.
(Далі буде)

1. Ольдероге Володимир Олександрович — кол. генерал царської армії та колишній командуючий східного фронту проти Колчака (сам Ленін його призначив) 1918-20 рр. Пізніше він був призначений воєнруком Київського Політехнічного Інституту (1921-30), де викладав лекції з стратегії і тактики по всіх ВУЗах і був головою ради воєнруків всіх ВУЗів м. Києва. В той час він був у ранзі комкора і носив на петлицях три ромби.

2. Карум (ім'я не пригадую) — воєнрук Київського Інституту Народного Господарства, був в ранзі комдива носив два ромби. 3. Чи ж (ім'я не пригадую) — воєнрук Київського Університету, — комбриг, носив один ромб.

Цих трьох генералів я добре знаю, бо слухав їх лекції з військових дисциплін.

Були і другі поважні військові професори і лектори (прізвищ їх не пам'ятаю) і всі вони були знищені як „враги народа“. А по інших ВУЗах України?

Ці жертви нараховують десятки тисяч. Також пригадую, що перед самою війною 1941 року був розстріляний генерал Штерн, — командуючий Далекосхідною Червоною Армією, після Блюхера.

Далі генерал-полковник Павлов — командуючий військами Білоруської Військової Округи і генерал-лейтенант Кузнецов командуючий військами Ленінградської військової округи.

Це далеко не увесь список знищених найвищих особистостей з советської армії за останній час.

Прийде час коли можливо буде роки сталінецьких „чисток“ в РСЧА звести до календаря історичних подій в такій послідовності:

1-ша чистка (1930-1931 рр.), що охопила військові кадри колишньої царської Росії та кадри колишньої Червоної Гвардії.

2-га чистка (1932-1938 рр.), коли винищено було більше половини найвищого командного складу РСЧА.

Для наглядності, дані про винищення найвищого командного складу РСЧА за ці роки, можна звести до такої таблички:

Було живих до чистки 1930 — 1938	Розстріляно під час чистки	Залишилось живих після чистки	% зник
1. 5 маршалів	3 маршали	2 маршали	60
2. 10 командармів	8 командармів	2 командармів	80
3. 85 комкорів	57 комкорів	28 комкорів	67
4. 193 комдивів	110 комдивів	80 комдивів	60
5. 406 комбригів	220 комбригів	186 комбригів	54
Разом 701	395	303	56

Третя чистка передбачується й до цього часу. Про неї ще колись згадаємо.

Інженер А.М-ий
Кубано-чорноморський Козак

„ШТУРМ“

військово-політичний журнал
Легіону імені Симона Петлюри
Адреса редакції і адміністрації:
„STURM“ Neu Ulm D. Ludwigstr. 10
Deutschland

Фонд допомоги для українського втікача

з советської армії

Бельгія

Продовження з попереднього числа

	бел. фр.
65. Хрін Іван	20
66. Ярошевич Петро	20
67. Шاپівдич Дмитро	25
68. Смарович Василь	25
69. Буткевич Петро	20
70. Бараньк Івач	30
71. Скляр В.	100
72. Скаба Олекса	50
73. Морочковський Василь	40
74. Коробка Олексій	100
75. Бізунько Іван	100
76. Плаксії Григорій	200
77. Шабальник Микола	50
78. Скавун Федір	150
79. Жукало Іван	100
80. Цивко І.	20
81. нерозбірливо	20
82. нерозбірливо	50
83. нерозбірливо	50
84. Косий Б.	50
85. Войтенко Ол.	100
86. Працюк Петро	25
87. Савченко Кость	60
88. Дяченко Петро	20
89. Билина Михайло	20
90. Билина Стефа	20
91. Билина Тееля	10
92. Вінник Михайло	20
93. Проскурня Григорій	30
94. Ябловський Петро	100
95. Гарбуз Григорій	100
96. Коробка Олексій	100
97. Мальованця Максим	10
98. Тердохліб К.	20
99. Кучер Іван	100
100. Курявський Іван	100
101. Чирейко В.	100
102. Булига	20
103. Подоляк М.	50
104. Безуглий	20
105. Стародуб	100
106. Плаксії Григорій	100
107. Колдовець Василь	300
108. Стародуб Петро	400
109. Чуприна Юхим	200
110. Коробка Олексій	100
111. Дерикозьма Михайло	70
112. Давиденко П.	200
113. Коваленко Андрій	100
114. Кондрацький Андрій	200
115. Гавриш М.	50
116. Новохатко М.	20
117. Буміга В.	20
118. Луценко В.	20
119. Федосенко В.	20
120. Котеленч В.	20
121. Зайденко М.	10
122. Труксало В.	10
123. Труксало Н.	10
124. Деблін І.	10
125. Євдокименко Н	10
126. Дехтар Г.	10
127. Тименко Т.	20
128. Гавриш Явдоха	10
129. Булига Іван	10
130. Козішко Т.	20
131. Нечай Іван	20
132. Павтенко Марія	10
133. Труксало Тим.	10
134. Головка Микола	100
135. Дрошенко Андрій	100
136. Негір Леон	50
137. Супрун Анатолій	100
138. Гринчук Дем'ян	50
139. Скаленко Степан	100
140. Харченко Дмитро	50
141. Ковальчук Клим	50
142. Ваврин Трохим	50
143. Горбатюк Дмитро	20
144. Загребельний М.	50

(Англія)

анг. шилінгів

1. Г. Сава	10
2. В. Шеремег	5
3. Л. Дуброва	10
4. Т. Дуброва	10
5. Іван Грицай	10
6. П. Грищій	10
7. Н. Лимарєва	5
8. Н. Гачдюк	5
9. І. Юрко	10
10. Ошищенко	5
11. М. Шбанюк	4
12. В. Гнатківський	5
13. Т. Горбенко	2
14. Х. Лук'яненко	5
15. Б. Лесиченко	2
16. Г. Рудченко	5
17. Мих. Ляшенко	1
18. Іван Солоненко	10
19. Роман Савута	3
20. Олександр Колодій	1
21. Марко Клименко	4
22. Симон Іванівський	3
23. М. Дешко	1
24. П. Жупінський	5
25. З. Чорнобук	2
26. Красношів	10
27. Ходок	3
28. Таращенко	5
29. Йосип Скурато	5
30. Пилип Жовчаватюк	5
31. Іван Деркач	5
32. Іван Лисяк	10
33. Іван Медовник	10
34. Федір Мирний	5
35. Степан Станько	5
36. Півто Намистюк	5
37. Лука Нежуванка	5
38. Іван Кукулинський	5
39. Арсентій Тишук	5
40. Марко Іванюк	5
41. Вол. Більчінський	10
42. Кость Гнущенко	10
43. Петро Бурлаченко	10
44. Семен Швега	5
45. Іроїд Плахотник	10
46. П. Копиця	14
47. В. Гальків	4
48. І. Шачинський	2
49. Ю. Кобилчак	5
50. М. Лавилюк	10
51. Г. Н.	5
52. П. Гнатушка	2
53. Д. Гнущенко	1
54. В. Білоконь	2
55. Остап Снеда	10
56. П. Вирук	10
57. С. Своданський	1
58. Дмитро Полив'яний	1
59. М. Книш	10
60. Лука Мартичук	5
61. Михайло Петренко	4
62. П. Яковий	5
63. М. Гетьманчук	3
64. Олексій Паскуда	2
65. Григорій Новик	4
66. Харлампій Нога	3
67. Василь Федорів	5
68. Дмитро Мазурник	3
69. Д. Ярмак	5
70. Микола Шмандюк	5
71. А. Стадник	10
72. П. Мозуль	10
73. Яків Іваницький	2
74. Юрко Прокопюк	6
75. І. Рибал	10
76. Г. Вакуляк	10
77. М. Ковалюк	6
78. С. Чирній	2
79. С. Зінчук	2
80. Іван Грибінчик	10
81. Сергій Авдюк	10

82. А. Шаповой	5
83. Г. Мелівський	5
84. Ярема Костюк	10
85. Тарас Григорій	5
86. Микола Месюра	5
87. Іван Таран	10
88. Федір Овсієнко	5
89. А. Петренчук	5
90. Григорій Кшавонський	3
91. Федір Молодчий	3
92. Андрій Склярський	5
93. С. Карлюк	1
94. Миколюк	2
95. Петро Смойко	2
96. Крипичівський	2
97. Д. Хванець	2
98. П. Гнатко	2
99. В. Кірко	2
100. М. Кірко	2
101. Кіндорес	1
102. Г. Котовський	1
103. М. Шибунько	1
104. О. Склярський	5
105. В. Телух	5
106. Тевунько	5
107. С. Слободняк	2
108. П. Король	6
109. С. Богдан	2
110. В. Іванушка	2
111. В. Пугач	10
112. Г. Ольховик	10
113. І. Коношів	10
114. І. Климицький	10
115. І. Лопушан	2
116. І. Банах	2
117. С. Динишук	6
118. Р. Ганжа	4
119. В. Галчак	5
120. М. Петричак	4
121. В. Присяжнюк	4
122. В. Чиядич	5
123. С. Пехта	2
124. В. Барсель	2
125. І. Голій	2
126. Т. Чиж	3
127. М. Рожив	10
128. Б.	2
129. А. Корій	2
130. П. Лесів	2
131. П. Пастерняк	2
132. М. Ковальський	3
133. І. Шенців	2
134. Григорій Гордун	8
135. Іван Павленко	2
136. Антон Охрименко	2
137. Ярослав Мицько	15
138. Д.	2
139. Степан Пилишник	3
140. Микола Пилиш	5
141. Осип Бутрий	5
142. М. Стяків	5
143. Г. Версиг	5
144. Степан Релька	5
145. Теодосій Мокляк	5
146. Петро Ківак	5
147. М. Гайда	15
148. Михайло Устияк	5
149. Віра Хохуля	2
150. Сава Ігнатенко	5
151. Петро Різник	3
152. П. Рябика	5
153. Федір Ківицький	5
154. Дмитро Гузь	1
155. Т. Д.	2
156. Зіновій Житко	5
157. С. Кокоченко	5
158. М. Стегняк	2
159. Ів. Васильшин	2
160. Йосип Корпан	2
161. М. Глушенко	2
162. Тайсак	3
163. В. Овниченко	1

Продовження в наст. числі

З М І С Т :

1. Передова Христос Воскрес! ст. 1
2. **Майор В. ГРИГОРЕНКО** — Підумки берлінської конференції і перспективи „Політики визволення“ ст. 2
3. **Г. А. АЛЕКСІНСЬКИЙ**—Кол. член Державної Думи від Патрограда і Кронштадту — Війна і політика ст. 4
4. **Воєнінж. Д. ДМИТРЕНКО** — В оточенні ст. 5
5. **Віталій БЕНДЕР** — „Вперьод“ ст. 6.
6. Нова концепція Маршала Тимошенка. За „S. Z.“ ст. 9.
7. **Капітан П. ОМЕЛЯНЕНКО** — Партизанська війна 1918-1921 рр. ст. 10.
8. За Бернардом Ньюменом — Шпигунство вчора, сьогодні, завтра ст. 14.
9. **Капітан П. ОМЕЛЯНЕНКО** — Лекції з тактики піхоти для старшин середнього складу ст. 17.
10. З листів до Редакції — Лист Кубано-чорноморського козака А. М. ст. 20.

Набувайте „ШТУРМ“ у Місцевих Відділах Легіону Симона Петлюри та в уповноважених і кольпортерів „Українських Вістей“

Ціна одного примірника журналу „ШТУРМ“	
Австралія.	0:02:05 австр. фунт.
Австрія.	5 австр. шіл.
Аргентина.	2.5 арген. пез.
Бельгія.	12 белг. фрн.
Бразилія.	8 браз. круз.
Великобританія.	0:02:00 англ. фунт.
Голляндія.	1 гол. гульд.
Канада.	30 кан. центів
Німеччина.	1 нім. марки
США.	30 амер. цент.
Франція.	50 франків